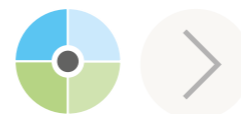
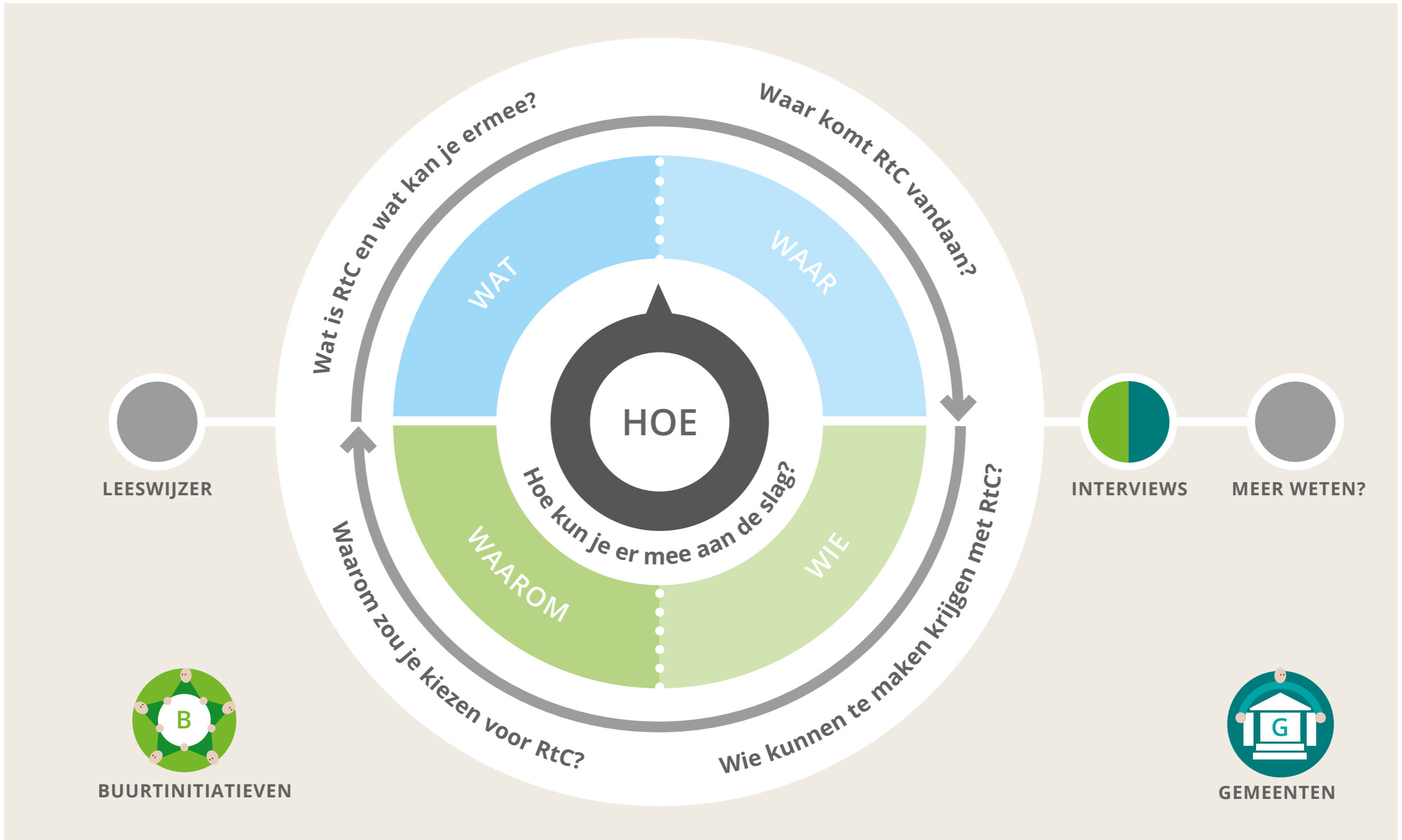

Kompas RIGHT TO CHALLENGE in Wmo

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WAAROM EEN RIGHT TO CHALLENGE?

In de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015) is een amendement opgenomen: het Right to Challenge. Kort gezegd biedt het Right to Challenge de mogelijkheid dat bewoners en buurtinitiatieven zorg- en ondersteuningstaken overnemen en betrokken worden bij de uitvoering van Wmo-beleid. Dit past goed bij het uitgangspunt van de Wmo om burgers en hun netwerken te activeren. Binnen de Wmo is participatie een belangrijk onderdeel. Het Right to Challenge maakt de weg vrij voor het aandragen van eigen ideeën voor beleid en eigen voorstellen voor uitvoering. Daarmee sluit het Right to Challenge aan op de trend van succesvolle buurtinitiatieven en op een bredere beweging om zorg en ondersteuning meer vanuit eigen kracht en dichterbij de mensen te organiseren.

WAAROM DIT KOMPAS?

De staatssecretaris van VWS heeft naar aanleiding van een motie van de Tweede Kamerleden Van Dijk en Voortman opdracht gegeven om te komen tot een handreiking voor gemeenten en buurtinitiatieven om het Right to Challenge zo goed mogelijk te benutten binnen de Wmo. LSA bewoners, Movisie en Vilans zijn door het ministerie gevraagd om deze handreiking te maken. Dit kompas voor het Right to Challenge in de Wet maatschappelijke ondersteuning is de uitwerking van die vraag. Het kompas geeft praktische handvaten voor zowel de positionering van het Right to Challenge in het algemeen als voor de praktijk van een challenge in specifieke gevallen. Daarmee is het breder bruikbaar en toepasbaar dan alleen voor zorg- en ondersteuningstaken.

VOOR WIE?

Dit kompas is voor gemeenten en buurtinitiatieven die interesse hebben in de werking van het Right to Challenge en willen onderzoeken of het Right to Challenge een antwoord kan bieden op vragen over een nieuw samenspel tussen burgers en de lokale overheid.

WAT KUN JE ERMEE?

Met dit kompas kan een eigen koers bepaald worden door een buurtinitiatief of gemeente. Het geeft een perspectief op wat het Right to Challenge is in Nederland en waar het zijn oorsprong heeft. Ook geeft het kompas inzicht in waarom het Right to Challenge een bruikbaar instrument kan zijn in de Wmo en wie er voor in aanmerking kunnen komen. Deze inzichten zijn behulpzaam bij het formuleren van een visie waarvan het Right to Challenge een onderdeel is. Ook is het mogelijk om een 'eigen' denkkader over het Right to Challenge te ontwikkelen.

We hebben geïnventariseerd welke vragen er spelen als een gemeente het Right to Challenge lokaal wil verankeren of als een buurtinitiatief een beroep wil doen op het Right to Challenge. Deze vragen kunnen op verschillende plekken verschillende antwoorden krijgen. Aan de hand van deze vragen geeft dit kompas een groot aantal denkrichtingen. Het is niet uitputtend omdat daarvoor het onderwerp te dynamisch is en het tijdsbestek waarbinnen het kompas gerealiseerd moest worden, te kort was. Het kompas biedt veel inspirerende praktijkvoorbeelden, deels verzameld in speciaal voor dit kompas afgenomen interviews. Hierin hebben we ook de relevantie van de vragen uit het kompas getoetst.

Het kompas beoogt lezers antwoorden en inspiratie te bieden op de volgende (hoofd)vragen:

De positionering van het Right to Challenge

- **Wat** is het Right to Challenge en **waar** komt het vandaan?
- **Waarom** zou je voor het Right to Challenge kiezen en voor **wie** is het bedoeld?

Hoe kun je met een challenge aan de slag?

- **Hoe** komt een challenge tot stand?
- **Hoe** waardeert en beoordeelt je een challenge?
- **Hoe** zorg je voor de juiste randvoorwaarden bij de uitvoering van een challenge?

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

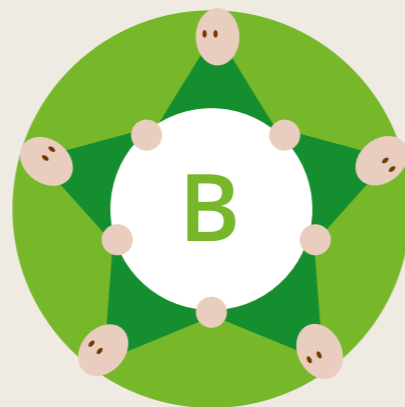

MEER WETEN

ADVIES AAN LEZER

Start bij de vraag die het meest bij je eigen situatie of nieuwsgierigheid past. Onder elke hoofdvraag vind je diverse deelvragen die relevant zijn. Ook vind je mogelijke antwoorden van initiatieven en gemeenten die al stappen hebben gezet in het onderzoeken en uitproberen van het Right to Challenge.

In het Kompas hanteren we deze twee icoontjes om aan te duiden of we een vraag belichten vanuit het perspectief van buurtinitiatieven of vanuit gemeenten.

BUURTINITIATIEVEN

GEMEENTEN

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

DEFINITIES

Het Right to Challenge is in Nederland een relatief nieuw ‘fenomeen’ dat kansen biedt om het samenspel tussen de (lokale) overheid en burgers te vernieuwen en om de dienstverlening op het gebied van zorg en ondersteuning beter te laten aansluiten bij de behoeften van burgers. Er kan op lokaal niveau invulling gegeven worden aan het Right to Challenge. Dat biedt ruimte voor verschillende interpretaties over wat er met het Right to Challenge wordt bedoeld en hoe je er vorm aan kunt geven. Er is dus ook geen allesomvattende definitie waar iedereen zich in kan vinden. We geven vier mogelijke, deels overlappende, betekenissen van het Right to Challenge:

In overleg met het ministerie wordt voor deze opdracht de volgende werkdefinitie gehanteerd van het Right to Challenge in de Wmo:

- Er is altijd sprake van een maatschappelijk initiatief; (zorg)instellingen kunnen geen challenge indienen, maar als georganiseerde bewoners zich bijvoorbeeld verenigd hebben in een zorgcoöperatie, dan is dit wel mogelijk.
- De challenge biedt (veronderstelde) voordelen ten opzichte van het door de gemeente gecontracteerde aanbod. Deze voordelen kunnen onder andere betrekking hebben op de prijs (aanbod wordt meer kostenefficiënt uitgevoerd) en/of de kwaliteit (aanbod leidt tot hogere klanttevredenheid).
- Het aanbod waar de challenge betrekking op heeft, komt altijd (deels) in de plaats van een door de gemeente gecontracteerd aanbod. Met andere woorden: er kan geen sprake zijn van (volledig) additioneel aanbod.

LSAbewoners definieert het Right to Challenge als volgt:

Het Right to Challenge gaat over het recht van bewoners om publieke taken over te nemen van hun gemeente. Het zijn taken die zij beter of goedkoper kunnen uitvoeren dan de gemeente, of taken die voordelen opleveren voor de buurt als zij die zelf uitvoeren. Met het Right to Challenge verschuiven initiatieven van overheid naar burgers. Bewoners krijgen hiervoor de middelen en verantwoordelijkheid.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) definieert het Right to Challenge als volgt:

Het Right to Challenge staat voor ‘het recht om uit te dagen’. De kern van de aanpak is dat een groep (georganiseerde) bewoners taken van gemeente kunnen overnemen als zij het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan. De relatie tussen overheid en bewoners verandert met het Right to Challenge in de relatie opdrachtgever – opdrachtnemer.

De gemeente Rotterdam en de Makers van Rotterdam kwamen tot de volgende drie mogelijke betekenissen van het Right to Challenge:

- Het Right to Challenge is een alternatieve vorm van maatschappelijk aanbesteden.
- Het Right to Challenge is een instrument om ruimte te bieden aan nieuwe spelers en initiatieven.
- Het Right to Challenge is één van de instrumenten voor maatschappelijke en bestuurlijke innovatie. (bron: ‘Zo ken het ook’, Gemeente Rotterdam 2015).

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

DE OORSPRONG IN ENGELAND

In Engeland is het Right to Challenge vastgelegd in landelijke wetgeving: de Localism Act van 2012. Doel: lokale samenwerking ondersteunen door de macht van grote bureaucratische organisaties te verschuiven naar kleinschaliger lokale gemeenschappen (SCP-publicatie 2014). Naast het Right to Challenge is de overdracht van maatschappelijk vastgoed geregeld met Community Asset Transfer en met het Right to Bid. Het maatschappelijk recht op buurtplanning en op de ontwikkeling van bouwplannen is vastgelegd met het Right to Plan en het Right to Build. Geïnspireerd op deze Community Rights (in Nederland spreken we over 'buurtrechten') wordt onder andere ook gesproken van het Right to Reshape. In Engeland wordt maar zeer beperkt een formeel beroep gedaan op het Right to Challenge. Dit kan erop wijzen dat het wettelijk recht de gemeentelijke overheden ertoe heeft aanzet om de samenwerking met buurtinitiatieven te zoeken zodat er geen formele challenge nodig is.

ONTWIKKELING IN NEDERLAND

Dit kompas richt zich op het Right to Challenge in Nederland, als één van de Nederlandse buurtrechten (LSA position paper buurtrechten). Buurtrechten hebben tot doel om bewoners van een wijk of buurt meer zeggenschap en een volwaardige positie te geven. Daarbij staat de medezeggenschap en het eigenaarschap van het initiatief centraal (Kamerbrief over standpunt buurtrechten).

In veel gemeenten zijn over het Right to challenge in de Wmo of buurtrechten in bredere zin, moties aangenomen en wordt het Right to Challenge in de Wmo verder vormgegeven.

(Website iBestuur).

- De gemeente Rotterdam onderscheidt in de publicatie 'Zo ken het ook' vier typen challenges.
- Document van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over maatschappelijk aanbesteden.
- Link naar de Localism Act in Engeland.

WAT IS VERSCHIL TUSSEN HET RIGHT TO CHALLENGE EN MAATSCHAPPELIJK AANBESTEDEN?

In Nederland wordt al langer gewerkt met het instrument maatschappelijk aanbesteden. Dit is een manier om bewoners en maatschappelijke partners bij beleid en uitvoering te betrekken (zie ook het voorbeeld beschreven door Maurice Specht). In de praktijk zijn er veel overeenkomsten tussen maatschappelijk aanbesteden en het Right to Challenge in de Wmo. Het wezenlijke verschil is het beginpunt van de uitdaging:

- Bij maatschappelijk aanbesteden ligt het initiatief bij de gemeente. De gemeente daagt de gemeenschap uit om een specifieke maatschappelijke taak of dienst over te nemen.
- Bij het Right to Challenge komt het initiatief uit de gemeenschap. Deze initiatiefnemer(s) dagen de gemeente uit om een zelfgekozen maatschappelijke taak of dienst over te nemen.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

Maatschappelijk aanbesteden en Right to Challenge:

Kom maar op! Versus Kom maar door!

Maurice Specht is als onderzoeker en maatschappelijk initiatiefnemer betrokken bij de Rotterdamse experimenten met Right to Challenge. Hij duidt het verschil in de Rotterdamse publicatie 'Zo ken het ook':

'Maatschappelijk aanbesteden en het Right to Challenge zijn allebei mogelijke praktische uitwerkingen van dezelfde waaromvraag (publieke doelen op een zo goed mogelijke manier realiseren, waarbij er ruimte moet komen voor nieuwe aanbieders: sociaal ondernemers en burgercollectieven), maar er is een fundamenteel verschil. In het eerste geval is het de overheid die een palet aan partijen, waaronder ook kleinere aanbieders als burgercollectieven en sociaal ondernemers, uitnodigt om deel te nemen aan een aanbesteding. De logica is als volgt: voor de volgende maatschappelijke taak of dienst, zijn wij de overheid op zoek naar de juiste aanbieder. Onder de volgende voorwaarden kunnen partijen hierop intekenen waarna

de gemeente een beslissing zal nemen met wie zij in zee zal gaan. Of heel kort gesteld: Kom maar op! Hoe anders zit dit bij het Right to Challenge. Daar is het niet de overheid die een probleem of dienst aanbiedt, maar een collectief wat stelt a) zoals het nu gaat, dat kunnen wij beter/goedkoper of nog spannender b) op een bepaald gebied gebeurt nog helemaal niets, maar wij denken daar een grote maatschappelijke waarde te kunnen genereren. Zij stappen met een plan naar de gemeente toe en zeggen kort gezegd: Kom maar door! En kom maar door dan niet alleen, of zozeer, met geld. Maar ook met informatie, een contactpersoon voor ondersteuning, etc. Het beginpunt ligt dus elders. En dat levert extra spanning op. Waar bij maatschappelijk aanbesteden je je hele organisatie er op kunt inrichten, je de stappen en criteria vooraf vast kunt leggen zodat alles volgens de regels van het spel zal verlopen, is het spannende van het Right to Challenge nu juist dat het deels de regels van het spel onder druk zet'.

(bron: Gemeente Rotterdam en de Makers van Rotterdam, 2015)

WAAROM ZOU JE ALS BUURTINITIATIEF EN GEMEENTE

KIEZEN VOOR HET RIGHT TO CHALLENGE?

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

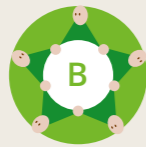
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

BUURTINITIATIEVEN

Voor bewoners kunnen er verschillende redenen zijn om te challengen. De eerste vraag als buurtinitiatief is of het Right to Challenge het enige en meest geschikte middel is om de ambities te realiseren. Als het continueren en financieel gezond houden van je initiatief de belangrijkste motivatie is, zijn reguliere (incidentele) subsidies, fondsen of crowdfunding soms effectiever en logischer. Ben je er als initiatief van overtuigd dat je betere of efficiëntere dienstverlening op het gebied van zorg en ondersteuning voor bewoners kan realiseren? Of heb je nieuwe oplossingen voor zorg- en ondersteuningsvragen in jullie omgeving? Dan kan het Right to Challenge een interessante kans bieden. Onderzoek daarbij wel of de manier waarop er in jouw gemeente invulling wordt gegeven aan het Right to Challenge, aansluit bij wat jullie willen en kunnen bereiken als initiatiefnemers. Het beantwoorden van deze vragen helpt je ook bij het maken van de keuze of je als buurtinitiatief gebruik wilt maken van het Right to Challenge.

GEMEENTEN

De mogelijke keuze voor het Right to Challenge past in de zoektocht van veel gemeenten om meer initiatief aan de samenleving te laten. Gemeenten geven, getuige diverse collegeprogramma's, blijk van hun waardering voor buurtinitiatieven die meewerken aan verbeteringen in de samenleving en die bijdragen aan betrokkenheid én eigenaarschap van mensen bij hun eigen leefomgeving. Het Right to Challenge is één van de hulpmiddelen om de onderlinge afstemming tussen buurtbewoners, uitvoerende diensten en politiek bestuur over zorg en ondersteuning te verbeteren. Er zijn verschillende overwegingen die gemeenten maken. Uit beleidsstukken van diverse gemeenten en de VNG komt een aantal mogelijke argumenten of voordelen van het Right to Challenge naar voren.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

VOORDELEN VOOR BUURTINITIATIEVEN

Uit gesprekken met initiatiefnemers en een korte verkenning komt een aantal argumenten en voordelen van het Right to Challenge naar voren:

- Deelname aan het Right to Challenge biedt je als initiatiefnemer de kans om zelf meer invloed en betrokkenheid te hebben in hoe zorg- en ondersteuningstaken worden uitgevoerd. Je kunt een challenge aangaan als je denkt dat dat je initiatief ervoor zorgt dat bepaalde zorg- en ondersteuningstaken beter, efficiënter, slimmer en goedkoper worden uitgevoerd.
- Deelname aan het Right to Challenge biedt de kans om (meer) erkenning te krijgen voor je activiteiten en een (steviger) positie te krijgen in het 'formele' systeem naast zorg- en welzijnsorganisaties waarbij je wel je eigenheid als initiatief kunt behouden.
- Het Right to Challenge kan een hulpmiddel zijn om op nieuwe manieren samen te werken met de gemeente en/of professionele instellingen. Op deze manier kunnen je je concentreren op waar jullie goed in zijn en benut je aanvullende kennis, competenties en netwerken om samen de kwaliteit van de zorg- en ondersteuning te verbeteren.
- Het Right to Challenge biedt je (afhankelijk van de invulling in jouw gemeente) de mogelijkheid om met (nieuwe) oplossingen voor zorg- en ondersteuningsvragen te komen die in jouw buurt of omgeving spelen. Hiermee heb je ook de kans om de buurt meer te betrekken en zich eigenaar te laten voelen van zowel de vraag als de oplossing voor bepaalde vragen.

VOORDELEN VOOR GEMEENTEN

- Het Right to Challenge verandert het idee van de rol van inwoners bij zorg en ondersteuning. Het is een manier om inwoners als initiatiefnemer, eindgebruiker of doelgroep meer invloed te geven op de wijze waarop zorg en ondersteuning in hun omgeving wordt uitgevoerd. Het Right to Challenge biedt de mogelijkheid om taken en verantwoordelijkheden (ten dele) over te dragen aan inwoners, mits ze dat zelf ook willen.
- Bewoners worden gestimuleerd om na te denken over publieke taken en oplossingen voor maatschappelijke opgaves. Ze krijgen zelf de kans om direct invloed te hebben op de kwaliteit van zorg en ondersteuning.
- Het Right to Challenge kan ook bijdragen aan innovatie van zorg en ondersteuning: je geeft inwoners, ondernemers, instellingen en netwerken ruimte voor (nieuwe) ideeën die maatschappelijke meerwaarde hebben.
- De keuze voor het Right to Challenge geeft ruimte voor schaalverkleining, maatwerk en een lokale invulling van zorg en ondersteuning waarmee je oplossingen dichtbij de gebruikers kunt organiseren op wijk- of buurtniveau. Daarbij zijn verschillen (per wijk) mogelijk.
- Er kan een verschuiving van zwaardere naar lichtere zorg plaatsvinden, met nieuwe combinaties tussen formele en informele hulp.
- Het Right to Challenge kan reguliere aanbieders van zorg en ondersteuning prikkelen en stimuleren om anders te gaan denken en meer de samenwerking met inwoners en inwonersinitiatieven op te zoeken.
- Het Right to Challenge kan als graadmeter fungeren om na te gaan of het huidige dienstenaanbod voldoende aansluit bij de lokale behoeften.
- Het Right to Challenge kan ertoe leiden dat taken die de gemeente uitbesteedt efficiënter en beter worden uitgevoerd met dezelfde of minder middelen.

WAAROM ZOU JE ALS BUURTINITIATIEF EN GEMEENTE

KIEZEN VOOR HET RIGHT TO CHALLENGE?

3/3

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [BewonersBedrijven Zaanstad](#) formuleert zorgvuldig welke taken zij vanuit buurtinitiatief wil overnemen.
- [Achtergrondinterview](#) met Buurtcoöperatie Apeldoorn Zuid.
- [Achtergrondinterview](#) met BewonersBedrijf Beien.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Voorbeeld overwegingen om het Right to Challenge in te zetten gemeente Groningen
[Brief aan de gemeenteraad van Groningen met voorstel hoe gezamenlijk vorm te geven aan het uitdagingsrecht.](#)
- Voorbeeld [waarom Tilburg start met het Right to Challenge](#)
- Voorbeeld [waarom gemeente Westerveld start met het Right to Challenge](#)
- [Achtergrondinterview](#) met de Gemeente Arnhem.
- [Achtergrondinterview](#) met de Gemeente Tilburg.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

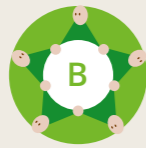
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

BUURTINITIATIEVEN

WIE KOMEN ER IN AANMERKING VOOR HET RIGHT TO CHALLENGE?

Iedere gemeente maakt een eigen afweging of het gebruik van het Right to Challenge mogelijk is en wie er gebruik van kunnen maken. Het mogelijk maken van het Right to Challenge is een keuze die iedere gemeente kan maken. Nog niet iedere gemeente heeft deze mogelijkheid gecreëerd. In de ene gemeente is er nog weinig beweging, in de andere ligt er een collegebesluit, raadsbesluit of wordt er een experiment uitgevoerd. Daarnaast zijn er ook gemeenten die op andere manieren de samenwerking met buurtinitiatieven of het anders organiseren van zorg- en ondersteuningstaken regelen. De website van jouw gemeente is vaak een geschikte bron van informatie om te achterhalen hoe de gemeente de samenwerking met buurtinitiatieven organiseert en ondersteunt en of er gekozen is voor het toepassen van het Right to Challenge.

De gemeenten die met het Right to Challenge aan de slag zijn gegaan, hebben in een aantal gevallen spelregels of voorwaarden geformuleerd waarin duidelijk wordt wie er in aanmerking komt om de gemeente 'uit te dagen' of mee te doen aan een challenge en voor welke maatschappelijke vragen of taken dit mogelijk is. Sommige gemeenten stellen als voorwaarde dat alleen initiatiefnemers die georganiseerd zijn in een rechtsvorm (stichting, vereniging, coöperatie, sociaal ondernemers, BV) mee kunnen doen. Gemeenten kunnen ervoor kiezen challenges alleen toegankelijk te maken voor (georganiseerde) buurtinitiatieven. Maar het is ook mogelijk dat ze (sociaal) ondernemers en welzijn- en zorgorganisaties de kans bieden om deel te nemen.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Veel [BewonersBedrijven](#) voeren publieke taken uit die mogelijk in aanmerking komen voor een challenge
- [Achtergrondinterview](#) met Zorgvrijstaat Rotterdam.

GEMEENTEN

VOOR WIE STEL JE HET RIGHT TO CHALLENGE OPEN? EN WIE BETREK JE BIJ DEZE KEUZE?

De vraag wie er in aanmerking kunnen komen, hangt sterk samen met de doelen die je als gemeente beoogt met het gebruik van het Right to Challenge. Ligt de focus op het vergroten van de betrokkenheid van bewoners bij zorg- en ondersteuningstaken in hun eigen omgeving? Of wil je vooral ruimte bieden aan vernieuwing en nieuwe initiatieven om taken efficiënter en beter te organiseren?

Op basis van de antwoorden op de [waarom](#)-vraag kun je bepalen welke voorwaarden je stelt aan het gebruik van het Right to Challenge. Bijvoorbeeld of 'challenges' in een georganiseerd verband moet, of sociale ondernemers ook mee kunnen doen, of initiatiefnemers alleen uit de buurt of het werkgebied afkomstig mogen zijn. En geef je ruimte aan initiatieven die niet zozeer de bestaande dienstverlening uitdagen maar die nieuwe oplossingen bieden voor bestaande vraagstukken of die oplossingen creëren die de Wmo of het sociale domein overschrijden? Het formuleren van een aantal (laagdrempelige) voorwaarden en spelregels die aansluiten bij de doelen biedt een kader. Het is aan te bevelen ook (potentiële) initiatiefnemers te betrekken bij de ontwikkeling van de spelregels en voorwaarden om de inzet van het Right to Challenge voldoende toegankelijk voor hen te maken.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [Hattem](#) (v.a. blz. 16) en [Groningen](#) maakten al een eerste inventarisatie van initiatieven die mogelijk voor een challenge in aanmerking komen.
- In [Tilburg](#) is ervoor gekozen om inwoners, zzp'ers en maatschappelijke ondernemers en samenwerkingsverbanden toegang te geven om een publieke taak te challengen.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WELKE ROLLEN HEBBEN BUURTINITIATIEVEN IN HET RIGHT TO CHALLENGE?

Als initiatiefnemer ben je al bezig met een buurtinitiatief of je hebt plannen ontwikkeld om hiermee aan de slag te gaan. Als de voorwaarden voor het Right to Challenge binnen jouw gemeente die ruimte bieden, kun je een op verschillende manieren een challenge aangaan:

- **Taken overnemen in de uitvoering**

De meest voor de hand liggende rol is de rol waarin je als initiatief een deel van de dienstverlening over wilt nemen van de gemeente en/of van andere aanbieders. Je wordt hiermee dan uitvoerder van bepaalde zorg- en ondersteuningstaken. Denk bijvoorbeeld aan het aanbieden van dagopvang of het starten van een vervoersdienst voor ouderen.

- **Opdrachtgeverschap**

Behalve het 'uitdagen' van de uitvoering van taken zou je ook de gemeente kunnen uitdagen om als buurtinitiatief het opdrachtgeverschap over (een deel van) de zorg- en ondersteuningstaken over te nemen. Dat doe je omdat je het belangrijk vindt om als buurt zeggenschap te hebben over de wijze waarop deze zorg wordt verleend in jouw buurt. Zo worden zorgcoöperaties door buurtbewoners bestuurd, maar de uitvoering van complexe zorgtaken (voorbehouden handelingen) ligt bij gediplomeerde beroepskrachten. Ook kan het zijn dat je voor bepaalde ondersteuningstaken niet alleen een beroep op vrijwilligers kan of wil doen. Ook dan kun je ervoor kiezen om de uitvoering (deels) te laten doen door betaalde krachten waarbij het buurtinitiatief de opdrachtgever is. Denk goed na over de aanwezige kwaliteiten en vaardigheden (en kwalificaties), de beschikbare hoeveelheid vrijwilligersuren en de wenselijkheid om bepaalde taken op basis van vrijwillige inzet uit te voeren.

WAT BETEKENT HET RIGHT TO CHALLENGE VOOR DE VERSCHILLENDE GEMEENTELIJKE ROLLEN?

De keuze voor het Right to Challenge heeft ook invloed op de rolinvulling van raadsleden, bestuurders en ambtenaren. Diverse gemeenten zoeken naar wat het Right to Challenge voor deze rollen van betrokkenen betekent. Overigens past dit ook binnen een bredere discussie over een nieuwe en andere verhouding tussen de overheid en het maatschappelijk initiatief.

- De **lokale politiek** is in veel gevallen aanjager van het Right to Challenge binnen gemeenten. Hiermee maken ze mede mogelijk dat maatschappelijk initiatief meer ruimte krijgt. Een aandachtspunt voor de raad is dat de kaders voor maatschappelijke opgaven zo worden opgesteld (financieel en juridisch) dat maatschappelijk initiatief een kans krijgt. Daarnaast is het van belang dat zij de toegankelijkheid en de inclusiviteit van zorg en ondersteuning voor bewoners waarborgt.

- **Het bestuur** geeft met haar visie op inwonersparticipatie duiding en richting aan de positie van maatschappelijk initiatief binnen een gemeente. Deze visie geeft houvast aan alle andere betrokkenen (ambtelijk apparaat, gemeenteraad, buurtinitiatieven en aanbieders van zorg en ondersteuning). Een uitnodigende houding naar buurtinitiatieven, vertrouwen geven aan de mogelijkheden en het inzetten op mogelijke voordelen van het Right to Challenge helpen om van het Right to Challenge een succes te maken.

- **Ambtenaren** krijgen voor delen van hun taakgebied een andere rol. Soms worden zij minder aangesproken op hun inhoudelijk expertise, maar hebben zij veel meer een faciliterende en verbindende rol waarin wordt bedacht hoe de invulling van taken en verantwoordelijkheden mogelijk gemaakt kan worden.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WELKE ROLLEN (VERVOLG)

• Meebeslisser in (gemeentelijke) inkoop en aanbesteding

Een andere mogelijke invulling van het Right to Challenge is het uitdagen van de wijze van inkoop- en opdrachtaanbesteding door de gemeente. Hierbij wordt de gemeente uitgedaagd om taken en diensten die zij in een wijk of buurt wil laten uitvoeren zoals mantelzorgondersteuning eerst voor te leggen aan georganiseerde buurtbewoners. Zij onderzoeken eerst in hoeverre er binnen de wijk een passend aanbod is voor de gevraagde taak of dienst. Pas als dat niet zo is, komen andere aanbieders aan bod.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [Storytelling Duurzaam Hoonhorst](#) in Dalfsen (v.a. p. 50) gaat over betaalde kracht en vrijwilligers.
- Movisie: een [overzichtsartikel](#) over betaald en onbetaald werk, ter afweging voor een buurtinitiatief in het denken over hun rol binnen het Right to Challenge.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- De [gemeente Papendrecht](#) schreef een visiestuk over rolverandering.
- Achtergrondinterview met gemeente Hattem.
- De Nederlandse Vereniging van Raadsleden schreef een [verkenning naar de nieuwe rol](#) van raadsleden in de netwerkdemocratie.
- Top 6 voor [raadsleden](#) bij Right to Challenge, biedt inzicht in belangrijke acties zijn die raadsleden kunnen nemen.
- [Ambtenaar 2.0](#) biedt kennis, inzichten en discussies over de nieuwe rol van ambtenaren.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

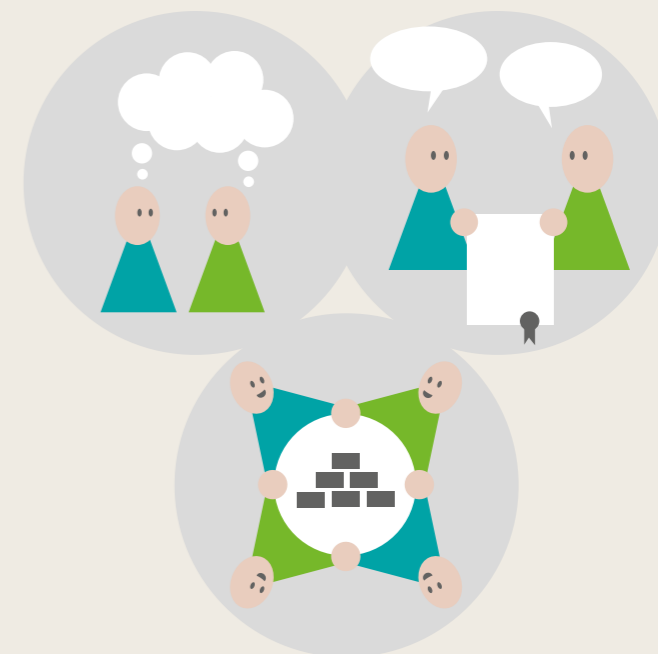

MEER WETEN

Waar in het eerste deel van het kompas, de positionering van het Right to Challenge centraal staat, gaat dit deel van het kompas over de uitvoering van een challenge.

Hoe werkt het proces van uitdagen of 'challenges' in de praktijk nadat er in de gemeente voor gekozen is? Tijdens de ontwikkeling van het kompas kwam deze vraag tijdens bijeenkomsten, ontmoetingen en interviews vaak aan bod. Zowel buurtinitiatieven als gemeenten zoeken (gezamenlijk) naar een voor hen passende manier. Deze zoektocht is waardevol om te komen tot een nieuw samenspel tussen buurtinitiatieven en gemeenten. De keuzes die je daarin met elkaar maakt, bepalen de daadwerkelijke invulling die je geeft aan het uitvoeringsproces van een challenge.

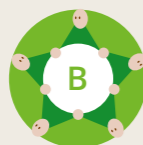
De vragen die gemeenten en buurtinitiatieven hebben over hoe je met Right to Challenge aan de slag kunt gaan, zijn in te delen in drie hoofdvragen. In het kompas zijn deze uitgewerkt in een aantal deelvragen. Door te klikken op de hoofdvragen kom je direct op de betreffende pagina terecht.

1. HOE KOMT EEN CHALLENGE TOT STAND?

In dit deel van het kompas gaat het om vragen die samenhangen met de voorbereiding en de organisatie van een challenge.

Relevante deelvragen zijn:

- Hoe weten we welke mogelijkheden om te challengen er zijn en kunnen we daar invloed op uitoefenen?
- Hoe werkt het indienen van een challenge en waar moeten we op letten?
- Welke informatie is van belang om een (plan) voor een challenge te ontwikkelen en waar vinden we die?

- Welke ruimte biedt de gemeente voor een challenge?
- Hoe organiseer je het proces van indienen van challenges?
- Hoe maakt de gemeente de procedures en 'spelregels' voor een challenge helder?

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

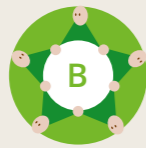
INTERVIEWS

MEER WETEN

2. HOE WAARDEER EN BEOORDEEL JE EEN CHALLENGE?

In dit deel van het kompas gaat het om vragen die samenhangen met het waarderen en beoordelen van een challenge. Relevante deelvragen zijn:

- Hoe geven we inzicht in de maatschappelijke waarde van de challenge?
- Welke risico's nemen we als we kiezen voor een challenge?
- Wat is het draagvlak voor de challenge?
- Hoe gaan we de resultaten monitoren en daarover verantwoording afleggen?

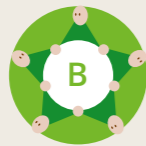

- Welke afwegingen kunnen voor de gemeente van belang zijn bij de beoordeling van een challenge?
- Welke risico's kunnen met een challenge samenhangen?
- Welk draagvlak is er binnen de gemeentelijke organisatie voor een challenge?
- Welke verantwoording vraagt de gemeente over de overgenomen taken?

3. HOE ZORG JE VOOR DE JUISTE RANDVOORWAARDEN BIJ DE UITVOERING VAN EEN CHALLENGE?

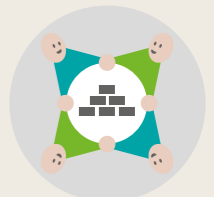
In dit deel van het kompas gaat het om vragen die samenhangen met randvoorwaarden en benodigde faciliteiten voor de uitvoering van een challenge. Relevante deelvragen zijn:

- Welke kosten en opbrengsten gaan gepaard met de uit te voeren taken?
- Welke fysieke ruimte en faciliteiten zijn van belang voor de uit te voeren taken?

- Wat is de financiële bijdrage van de gemeente aan de uitvoeringskosten van de taken die worden overgenomen?
- Op welke wijze kan de gemeente initiatiefnemers ondersteunen met fysieke ruimte en faciliteiten?

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

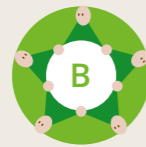

INTERVIEWS

MEER WETEN

In dit deel van het kompas gaat het om vragen die samenhangen met de voorbereiding en de organisatie van een challenge.

HOE WETEN WE WELKE MOGELIJKHEDEN OM TE CHALLENGEN ER ZIJN EN KUNNEN WE DAAR INVLOED OP UITOEFENEN?

De mogelijkheden om als buurtinitiatief een challenge in te dienen verschilt per gemeente. In dit kompas beperken we ons tot de toepassing van het Right to Challenge in de Wmo (zorg- en ondersteuningstaken). Daarbinnen kiezen gemeenten bepaalde vraagstukken of taken die ze toegankelijk maken voor een challenge. Andere gemeenten kiezen voor een verbreding waarbij ook taken buiten de Wmo te challengen zijn.

In de praktijk zien we dat een aantal gemeenten samen met een aantal buurtinitiatieven een gezamenlijke zoektocht is gestart naar wat en hoe je kunt challengen, zonder de grenzen vooraf scherp af te bakenen. Je kunt jouw gemeente voorstellen om experimenteerterruimte te creëren om samen uit te vinden op welke manier het proces van challengen en het formuleren van een goede challenge eruit zou kunnen zien. Het is aan te bevelen om actief de dialoog aan te gaan met ambtenaren en raadsleden over de invulling van een challenge.

Een oefentraject kan een manier zijn om als gemeente en bewoners samen uit te vinden hoe je invulling kan geven aan het Right to Challenge. Een alternatief kan zijn om initiatieven de ruimte te geven door te groeien naar een challenge. Nog niet alle initiatieven zijn zo ver om daadwerkelijk taken over te nemen van de gemeente. Meerdere gemeenten kiezen voor dit groeimodel. In dit groeiproces hoeft er nog geen sprake te zijn van substitutie van taken van de gemeente en is er nog geen sprake van het verbeteren van de dienstverlening en ondersteuning met dezelfde middelen. Bij het indienen van het initiatief moet wel worden aangegeven welke taken op termijn overgenomen worden van de gemeente (raadsvoorstel gemeente Groningen).

WELKE RUIMTE BIEDT DE GEMEENTE VOOR EEN CHALLENGE?

Een aantal gemeenten heeft al ruimte gecreëerd voor de totstandkoming van een challenge. In de manier waarop ze dit proces organiseren zien we in de praktijk een aantal vormen ontstaan, namelijk:

- Een **groeitraject** waarin een aantal initiatiefnemers de kans krijgt om een plan in te dienen voor het overnemen van een taak en waarbij de geselecteerde initiatieven gedurende een bepaalde periode – al dan niet met ondersteuning van de gemeente – onderzoeken of ze een bepaalde taak daadwerkelijk kunnen en willen gaan overnemen. Uit dit traject wordt duidelijk welke taken daadwerkelijk kunnen worden overgenomen.
- Een **experimenteertraject** waarbij de gemeente samen met een aantal initiatieven een bepaalde periode experimenteert met de invulling van een challenge. Bijvoorbeeld op een aantal vooraf bepaalde (deel)taken of maatschappelijke vragen.
- Een **traject naar Brits model** dat sterk lijkt op het maatschappelijk aanbesteden. De initiatiefnemers denken mee over de criteria waaraan 'uitdagers' moeten voldoen. Iedereen die aan de criteria denkt te voldoen, kan intekenen en de selectiecriteria bepalen wie de 'challenge' gegund wordt. Bewoners en anderen kunnen hierbij ook benaderd worden om mee te bepalen wie de taak mag overnemen.

VOORBEELD GROEITRAJECT

- [Utrecht](#). In de raadsbrief van de gemeente Utrecht lees je over de gekozen routes en voorbeelden van proefchallenges

VOORBEELD EXPERIMENTEERTRAJECT

- [Tilburg](#)

VOORBEELD TRAJECT BRITS MODEL

- [Achtergrondinterview](#) met de gemeente Waalwijk

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

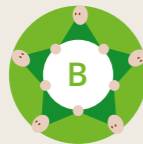
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

HOE WERKT HET INDIENEN VAN EEN CHALLENGE EN WAAR MOETEN WE OP LETTEN?

Voor het openstellen van een challenge zal jouw gemeente criteria opstellen die bepalen wat en door wie er 'gechallenged kan worden' en waar ingediende challenges aan moeten voldoen. Hierin staat vermeld wat de minimale vereisten aan de dienstverlening zijn en waarop zal worden beoordeeld.

Zorg dat jouw voorstel voldoende kwaliteit heeft en voldoet aan de eisen en randvoorwaarden die een gemeente stelt. Houd er rekening mee dat je om een challenge uit te kunnen voeren, vaak gevraagd wordt om je als bewonersinitiatief te organiseren in een rechtspersoonlijkheid (stichting, vereniging, coöperatie, BV etc.). Je kunt er ook voor kiezen om in een samenwerkingsverband met anderen een challenge in te dienen.

Denk ook aan het draagvlak bij andere bewoners voor je initiatief en het aannemelijk maken dat je in staat bent de dienst of taak over te nemen of het opdrachtgeverschap van een taak in te vullen. Gemeenten kunnen meewegen dat het maatschappelijke meerwaarde heeft als bewoners bepaalde taken overnemen.

Tot slot is het presenteren van een goed voorstel (een propositie of pitch) van belang. De uitdaging is om dichtbij jezelf en bij je idee en motivatie voor verbetering of vernieuwing te blijven. Maar ook te doorgronden wat voor de gemeente belangrijk is en hoe je door je challenge aan kan sluiten bij (beleids)kaders en doelen.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [Voorbeeld spelregels Right to Challenge gemeente Rotterdam](#)
- [Voorbeeld spelregels 'Dat kan ik beter' gemeente Tilburg](#)
- [Voorbeeld spelregels en programma van eisen gemeente Waalwijk experiment maatschappelijk aanbesteden dienstencentrum de Wierd](#)
- [Achtergrondinterview Austerlitz Zorgt](#)
- [Achtergrondinterview Gemeente Utrecht](#)

HOE ORGANISEER JE HET PROCES VAN INDIENEN VAN CHALLENGES?

Om het indienen van challenges mogelijk te maken, zijn een aantal keuzes van belang die samenhangen met de vraag welke ruimte je wilt bieden voor challenges. Deze keuzes bepalen hoofdzakelijk voor wat en door wie er challenges ingediend kunnen worden. Op basis van deze keuzes kun je tot een aantal spelregels of voorwaarden voor het proces van challenges komen.

Keuzes voor de toegang tot challenges:

- Je kunt de taken of taakgebieden waarop kan worden gechallenged afbakenen of dit nog open laten en afwachten welke challenges worden ingediend.
- Je kunt kiezen voor een vooraf vastgesteld aantal challenges dat in een bepaalde periode kan worden ingediend of je kunt dit openlaten.
- Je kunt er voor kiezen om alleen het uitvoeren van taken te laten challengen of ook ruimte creëren om het opdrachtgeverschap van taken over te kunnen nemen.
- Je kunt toetredingscriteria formuleren voor het type initiatiefnemers die challenges mogen indienen; alleen buurtinitiatieven of ook ondernemers en instellingen, alleen partijen uit de wijk of ook breder.

Naast toetredingscriteria kun je een aantal toetsingscriteria formuleren waarmee je bepaald hoe en waarop je de ingediende challenges gaat beoordelen op o.a. kwaliteit, draagvlak en toegankelijkheid. Het is raadzaam om vanaf het allereerste begin de gemeentelijke afdeling inkoop te betrekken bij het maken van keuzes in het vormgeven van het proces en het bedenken van de (spel)regels.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

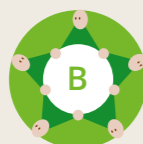
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WELKE INFORMATIE IS VAN BELANG OM EEN (PLAN) VOOR EEN CHALLENGE TE ONTWIKKELEN EN WAAR VINDEN WE DIE?

Wees je ervan bewust dat gemeenten 'spelregels' en voorwaarden hanteren bij het openstellen van een challenge. Dit verschilt per gemeente en kan ook verschillen per afdeling binnen een gemeente. Daarom is het aan te bevelen een contactpersoon bij de juiste (beleids)afdeling te zoeken en de relevante informatie over de mogelijke challenge op te vragen.

Relevante vragen zijn bijvoorbeeld:

- Wie voert de taken die 'gechallenged' kunnen worden nu uit en op basis van welke uitvoeringsafspraken?
- Hoe wordt dat gefinancierd en wat zijn de huidige uitvoeringskosten?
- Wanneer loopt de opdrachtverlening aan de huidige uitvoerder af of is deze eventueel open te breken?
- Hoe is de (toewijzing)procedure?
- Welke kwalificaties worden er gevraagd?

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- De [gemeente Utrecht](#) communiceert via haar website en brengt initiatieven in beeld brengt
- In de [gemeente Rotterdam](#) worden de mogelijkheden met RtC belicht op de gemeentelijke website
- De [gemeente Waalwijk](#) communiceert actief over het experiment maatschappelijk aanbesteden

HOE MAAKT DE GEMEENTE DE PROCEDURES EN 'SPELREGELS' VOOR EEN CHALLENGE HELDER?

Voor buurtinitiatieven is het belangrijk dat helder is wanneer en op welke wijze ze een challenge kunnen indienen. Ook moet duidelijk zijn bij wie ze terecht kunnen voor informatie en advies.

Daarbij is het raadzaam te denken aan de volgende elementen:

- Transparant communiceren over het huidige gecontracteerde aanbod, financiering, budget en de procedure van toewijzen.
- Eenvoudige en heldere procedures die toegankelijk zijn voor buurtinitiatieven.
- Voldoende tijd om een plan te maken en in te dienen.
- Een duidelijk aanspreekpunt voor initiatiefnemers binnen de gemeente. De werking van de gemeentelijke organisatie is voor bewoners niet altijd even duidelijk.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

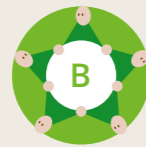

INTERVIEWS

MEER WETEN

In dit deel van het kompas gaat het om vragen die samenhangen met het waarderen en beoordelen van een challenge.

HOE GEVEN WE INZICHT IN DE MAATSCHAPPELIJKE WAARDE VAN DE CHALLENGE?

Voor een succesvolle challenge zul je anderen moeten kunnen overtuigen van de meerwaarde die je initiatief oplevert. Het kan natuurlijk zijn dat je goedkoper kan werken, meer diensten kan leveren of meer mensen kan bereiken voor hetzelfde geld. Vaak zal de meerwaarde echter niet zo eenvoudig cijfermatig aan te tonen zijn. Jouw buurttuin richt zich bijvoorbeeld zowel op educatie, gezonder eten en het bevorderen van gezondheid en heeft een belangrijke ontmoetingsfunctie. De gemeente organiseert deze complexiteit aan taken vaak in aparte afdelingen waarbinnen jouw initiatief niet een-op-een past. Ervaringen en aanbevelingen van gebruikers van je diensten kunnen vaak beter duidelijk maken wat jouw initiatief voor mensen betekent. Dit kun je systematisch aanpakken bijvoorbeeld met de Most Significant Change-methode (zie kader). Daarnaast biedt de MAEXchange de mogelijkheid om je beoogde effecten meer cijfermatig te onderbouwen (zie witte kader).

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Dat maatschappelijke meerwaarde vaak op verhalende wijze duidelijk te maken valt, is terug te lezen in [De ondernemende burger](#) (vanaf pagina 57)
- Het verhaal van BewonersBedrijf Heechterp Schieringen in Leeuwarden illustreert dat de waarde van buurtinitiatieven vaak niet in 'hokjes' te passen is ([storytelling](#) vanaf pag. 35)
- De [Waardewijzer](#) van Stimuland kan je helpen een goed en gedragen plan te maken

WELKE AFWEGINGEN KUNNEN VOOR DE GEMEENTE VAN BELANG ZIJN BIJ DE BEOORDELING VAN EEN CHALLENGE?

Het goed kunnen beoordelen en waarderen van een challenge kan een lastige opgave zijn. De initiatiefnemers zullen naar alle waarschijnlijkheid andere waarden als afwegingscriteria benadrukken dan gewoonlijk binnen de gemeente gehanteerd worden. Initiatiefnemers voelen zich vaak betrokken als eigenaar van een probleem of juist als eigenaar van de oplossing voor dat probleem. Het Right to Challenge kan gezien worden als een oproep om binnen gemeentelijke kaders ruimte te bieden aan deze beleving. Eén van de manieren waarop de waarde van buurtinitiatieven beoordeeld kan worden, is door te kijken naar de drie aspecten: legitimiteit, betrokkenheid en rendement (zie: waarderingsdriehoek van het Instituut voor Publieke Waarden). Daarnaast is het de vraag wanneer – in welke fase – je bepaalde criteria of kaders hanteert. Diverse gemeenten hebben hiervoor reeds beoordelingskaders opgesteld.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Publicatie ministerie van BZK [Werken aan maatschappelijk rendement](#)
- [Eindverslag Right to Challenge](#) van de gemeente Hattem
- [Beleidsstuk Tilburg](#) over de werkwijze Right to Challenge
- [Concept beoordelingskader Right to Challenge Rotterdam](#)
- [Maatschappelijke kosten-baten analyse](#)

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

Methoden om maatschappelijke initiatieven te waarderen

De Most Significant Change (MSC)-methodiek is een manier om interventies te evalueren via 'storytelling'. Diverse stakeholders verzamelen 'significant change stories': verhalen van betrokkenen waaruit blijkt dat de interventie een significante verandering teweeg heeft gebracht. Ze lezen de verhalen hardop voor of vertellen erover en discussiëren vervolgens over de waarde van de veranderingen. Uiteindelijk kiezen de betrokkenen uit de meest significante verhalen de belangrijkste waarden die het initiatief voortbrengt. Het perspectief van de MSC-methode is veelzijdig: niet alleen gebruikers maar ook vrijwilligers, buurtbewoners, ambtenaren en andere stakeholders worden geïnterviewd.

De MAEXchange is een instrument dat op eenvoudige wijze de maatschappelijke waarde van initiatieven inzichtelijk maakt, op basis van gegevens van de initiatiefnemer en de gebruiker. De MAEXchange is tevens een transactieinstrument dat investeren en participeren in die initiatieven bevordert. Je ziet wat waar gebeurt, maar ook hoe initiatieven maatschappelijke meerwaarde realiseren, welke effecten ze op het welzijn van mensen hebben en wat er nodig is om beter te kunnen presteren.

Het Instituut voor Publieke Waarden ontwikkelde een waarderingsinstrument om de waarde van maatschappelijke initiatieven te bepalen. In deze zogeheten 'Waarderingsdriehoek' staan de waarden 'legitimiteit' (wat maakt het verschil?), 'betrokkenheid' (van wie en voor wie is het initiatief?) en 'rendement' (waar slaat de winst neer?) centraal. Per waarde formuleerde IPW zo'n tien tot vijftien vragen om de belemmeringen, kansen en mogelijkheden van het initiatief in beeld te brengen. den initiatiefnemers kunnen met deze vragen hun waardenpropositie bepalen en hun initiatief te onderbouwen.

Bron: Artikel Martin Zuithof 'De waardering van maatschappelijke initiatieven'
In dit artikel worden de drie methoden en instrumenten vergeleken en vertellen gemeenten en initiatiefnemers over hun ervaringen met het gebruik ervan.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

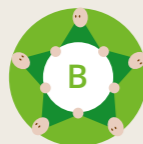
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WELKE RISICO'S NEMEN WE ALS WE KIEZEN VOOR EEN CHALLENGE?

Een challenge is niet vrijblijvend. Bij toekenning word je medeverantwoordelijk voor zorg- en ondersteuningstaken met de daarbij behorende (bestuurders)aansprakelijkheid. Maak daarom vooral realistische afspraken waaraan je kunt voldoen en denk na over mogelijke risico's.

Een mogelijk risico is de continuïteit van je aanbod. Op het moment dat de drijvende krachten achter je buurtinitiatief wegvallen (door ziekte, verhuizing of het vinden van een andere baan) wordt je dienstverlening kwetsbaar. Denk vooraf goed na hoe je dit mogelijk kunt opvangen of voorkomen.

Een ander risico waar je mee te maken kunt krijgen, is de veiligheid van (kwetsbare) buurtbewoners die gebruik gaan maken van diensten vanuit jouw initiatief. Ben je van plan om een-op-een dienstverlening te gaan aanbieden, zorg dan ook dat je een plan hebt hoe je met zowel de veiligheid van cliënten als met die van vrijwilligers wilt omgaan. Ga in ieder geval na of je vanuit het buurtinitiatief voldoende en voldoende adequaat opgeleide mensen kunt vinden die de beoogde taken kunnen uitvoeren.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [Informatie over aansprakelijkheid](#)
- [Vertrouwen onderbouwen](#), een publicatie over het veilig opzetten van informele laagdrempelige zorg.

WELKE RISICO'S KUNNEN MET EEN CHALLENGE SAMENHANGEN?

Het Right to Challenge brengt een aantal risico's voor gemeenten met zich mee die bij iedere specifieke challenge opnieuw pragmatisch afgewogen kunnen worden. Uit de diverse verkenningen onder gemeenten worden de volgende risico's (vooral) genoemd:

- Democratische legitimiteit: in hoeverre is de toekenning van een challenge democratisch geborgd, heeft iedereen gelijke kansen en wat is de rol van de raad?
- Continuïteit: Kan het buurtinitiatief continuïteit in het aanbod bieden? En hoe zorgt de gemeente voor continuïteit als samenwerkingspartner bij verandering in personele bezetting van ambtenaren en bestuurders en veranderend collegebeleid?
- Kwaliteit: is er een verschil in kwaliteit tussen buurtinitiatieven en het aanbod van instellingen?
- Veiligheid en aansprakelijkheid: hoe waarborgt de gemeente de kwaliteit van het aanbod en de veiligheid van (kwetsbare) burgers?
- Verdringing: in hoeverre verdringt vrijwillige inzet de reguliere werkgelegenheid?
- Keuzevrijheid: betekent de challenge een verruiming of juist een beperking van de keuzevrijheid van de gebruiker?

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [Brief aan de gemeenteraad van Groningen met voorstel hoe gezamenlijk vorm te geven aan het uitdagingrecht.](#)
- [Inschatting risico's Right to Challenge van de gemeente Utrecht.](#)

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

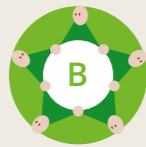
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WAT IS HET DRAAGVLAK VOOR DE CHALLENGE?

Voldoende draagvlak bij betrokkenen in de buurt (bewoners, vrijwilligers) vergroot de slaagkans van een challenge en is vaak een voorwaarde die de gemeente stelt aan de initiatiefnemers. Weet je inzichtelijk en aantrekkelijk te maken dat bewoners baat hebben bij jullie plan om zorg- en ondersteuningstaken of het opdrachtgeverschap daarvan over te nemen? Het kan handig zijn om bijvoorbeeld een groep van kritische meedenkers om je heen te organiseren die in de gaten houdt dat je challenge aansluit bij de oorspronkelijke ideeën en de behoeften in jouw wijk. Luister goed naar signalen uit de buurt, ga in gesprek over je ideeën, toets jouw plannen en informeer wie wil aansluiten bij jouw initiatief. Zowel buurtbewoners, uiteindelijke gebruikers/deelnemers en (professionele) samenwerkingspartners zijn hierbij belangrijk. Ook politiek draagvlak is van belang voor de slaagkans van de challenge. De manieren om draagvlak voor jouw initiatief aan te tonen zijn eindeloos: van (digitale) handtekeningenlijsten tot intentieverklaringen voor samenwerking of een lijst van potentiële gebruikers of vrijwilligers.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Het verhaal van SIPI in Amsterdam illustreert het belang van het aantonen van draagvlak (storytelling vanaf pagina 40).
- Informatie over creëren van draagvlak vind je in het [Handboek samenwerken voor BewonersBedrijven](#).
- [Behoeftonderzoek](#) middels een buurt enquête door buurthuis 't Schöpke in Venray.
- [Achtergrondinterview](#) Buurtcoöperatie Apeldoorn.

WELK DRAAGVLAK IS ER BINNEN DE GEMEENTELIJKE ORGANISATIE VOOR EEN CHALLENGE?

Om een challenge succesvol te laten verlopen, is een breed draagvlak binnen alle afdelingen van de gemeentelijke organisatie, gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders van belang. Juist omdat de initiatiefnemers niet altijd binnen de grenzen van een bepaald beleidsdomein opereren, is een gemeentebrede benadering van het Right to Challenge wenselijk. Bestuurlijke rugdekking en een duidelijke visie op de rol van buurtinitiatieven helpen daarbij. Zo is het bijvoorbeeld aan te bevelen om zeer vroegtijdig met de gemeentelijke inkopers, vergunningverleners en uitvoerder af te stemmen hoe om te gaan met regelgeving, wat te doen met bestaande contracten en op welke wijze taken over te dragen. Tijdige en duidelijke communicatie over richtlijnen, consequenties, mogelijk nieuwe samenwerkingen en kansen is belangrijk om ook draagvlak te creëren bij gemeentelijke partners en instellingen.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- De gemeente Utrecht maakte een overzicht van [participatiemiddelen](#) voor draagvlak.
- Een [motiemarkt](#) is een interessante manier om gemeenteraad en buurtinitiatieven aan elkaar te verbinden.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

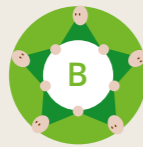
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

HOE GAAN WE DE RESULTATEN MONITOREN EN DAAROVER VERANTWOORDING AFLEGGEN?

Als buurtinitiatief leg je in twee richtingen verantwoording af over de uitvoering van je challenge: richting de gemeente die de taken heeft overgedragen en richting de gebruikers van je diensten. Soms is het zinvol dit te combineren, bijvoorbeeld door de gemeente tevredenheidscijfers van gebruikers te overleggen.

De wijze van verantwoorden aan de gemeente spreek je vaak vooraf in onderling overleg af. Soms bestaat er al een verantwoordingsstructuur voor de taak die je wilt overnemen, maar wil je daar als nieuwe uitvoerder andere afspraken over maken. Mogelijk is jouw challenge juist gericht op andere beoordelingscriteria, zoals tevredenheid onder gebruikers.

Er zijn verschillende manieren en methoden die je als initiatief kunt gebruiken om je uitkomsten zichtbaar te maken (zie voorbeelden). Een aantal keer per jaar een bijeenkomst organiseren of (digitale) nieuwsberichten verspreiden, kunnen hele goede manieren zijn om als initiatief je prestaties op zowel inhoud als proces aan te tonen.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [Jaarverslag Wijkontmoetingscentrum Buitenveldert \(Amsterdam\)](#).
- [Nieuwsbrief De Nieuwe Banier \(Rotterdam\)](#).
- [TussenEvaluatie Meevaart, buurthuis in zelfbeheer Amsterdam Oost](#).

WELKE VERANTWOORDING VRAAGT DE GEMEENTE OVER DE OVERGENOMEN TAKEN?

Voor het monitoren en (laten) verantwoorden van challenges is het vooral van belang om een helder kader met beoordelingscriteria te hanteren. Het is raadzaam om deze samen met buurtinitiatieven passend en op maat te maken. Het proces van challenges is voor allebei nieuw. Daarom kan het raadzaam zijn om zeker in de beginfase van de uitvoering gezamenlijk op te trekken. Zo kun je leren van de ervaringen die worden opgedaan in plaats van na verloop van tijd alleen op basis van de resultaten een initiatief te beoordelen. Bij een nieuwe manier van samenwerken met burgers en maatschappelijke partners horen ook nieuwe manieren en mogelijkheden om verantwoording af te leggen.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- [Daag me uit!](#) Praktische kwesties vanuit burgerinitiatieven en mogelijke oplossingen vanuit de gemeente (Groen Links Zwolle).
- [Informatiekaart Bestuurlijk aanbesteden van TransitieBureau Wmo](#).
- De gemeente Eindhoven heeft de verantwoording voor subsidies aan buurtinitiatieven vereenvoudigd in [buurtcontracten](#).

HOE ZORG JE VOOR DE JUISTE RANDVOORWAARDE

BIJ DE UITVOERING VAN EEN CHALLENGE?

11/14

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

In dit deel van het kompas gaat het om vragen die samenhangen met randvoorwaarden en benodigde faciliteiten voor de uitvoering van een challenge.

WELKE KOSTEN EN OPBRENGSTEN GAAN GEPAARD MET DE UIT TE VOEREN TAKEN?

Maak voordat je de challenge aangaat inzichtelijk welke kosten en opbrengsten jullie denken te realiseren bij de uitvoering van de taken. Informatie over de eerdere uitvoering van deze taken en de daarbij behorende begroting kunnen je helpen om zelf een realistische begroting te maken. Kosten hebben bijvoorbeeld betrekking op de inzet van een betaalde coördinator of projectleider en het gebruik van een locatie en faciliteiten. De opbrengsten kunnen uit gemeentelijke bijdragen bestaan maar ook uit eigen inkomsten (zoals door verhuur van ruimtes, betaalde diensten) en bijdragen van fondsen of inkomsten uit crowdfunding.

De gemeente kan het uitgangspunt hanteren dat de totale kosten van de taken die jullie (willen) overnemen niet hoger mogen zijn dan voorheen. Het kan echter zijn dat je weliswaar meer kosten maakt, maar dat je ook bepaalde maatschappelijke waarden realiseren, bijvoorbeeld meer betrokkenheid vanuit de buurt, meer mensen die meedoen, grotere klanttevredenheid. Maak daarom naast een begroting ook in je plan zichtbaar welke maatschappelijke baten je denkt te realiseren als je taken overneemt. Het kan de moeite waard zijn om in overleg met je gemeente te bekijken of je ook financiële afspraken kunt maken wanneer jouw challenge bijdraagt aan het oplossen van andere maatschappelijke problemen. Mogelijk kan ook een andere gemeentelijke beleidsafdeling bijdragen aan de financiering van jouw initiatief.

Het is aan te bevelen om al deze punten te beschrijven in een business-case.

WAT IS DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN DE GEMEENTE AAN DE UITVOERINGSKOSTEN VAN DE TAKEN DIE WORDEN OVERGENOMEN?

Gemeenten gaan verschillend om met de financiering van taken die worden overgenomen. Diverse gemeenten hanteren het uitgangspunt dat de uitvoeringskosten niet hoger mogen zijn dan in de bestaande situatie. Andere gemeenten beogen met het overdragen van taken via een challenge of maatschappelijke aanbesteding de uitvoeringskosten te verminderen op basis van een verwacht efficiencyvoordeel. Bijvoorbeeld door een subsidie voor beheer af te bouwen en initiatiefnemers een buurthuis zelf te laten exploiteren.

Het overnemen van taken door bewoners betekent niet dat de uitvoering daarmee altijd goedkoper zal zijn. De inzet van bewoners hoeft niet (volledig) uit vrijwillige inzet te bestaan. Bewoners kunnen, als zij taken overnemen, echter ook maatschappelijke kosten verminderen of extra waarden creëren. Daarnaast kunnen initiatieven door het combineren van functies uit diverse taakgebieden of beleidsvelden ook extra opbrengsten realiseren of kosten verminderen.

Sommige gemeenten bieden initiatieven die de intentie hebben om taken over te nemen, een tegemoetkoming in de aanloopkosten. Hiermee creëren ze de mogelijkheid voor initiatiefnemers om door te groeien naar een challenge.

HOE ZORG JE VOOR DE JUISTE RANDVOORWAARDE

BIJ DE UITVOERING VAN EEN CHALLENGE?

12/14

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Toelichting en verwijzing naar hoe je een [maatschappelijke businesscase](#) maakt
- Handleiding [planmatig ondernemen](#)
- [Hulpmiddel](#) om maatschappelijke kosten en baten van een initiatief/project inzichtelijk te maken (MKBA)

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Voorbeeld maatschappelijk aanbesteden buurthuis de Wierd gemeente [Waalwijk](#)
- Voorbeeld startkrediet Gemeente Groningen (pag. 8) Brief aan de gemeenteraad van Groningen met [voorstel hoe gezamenlijk vorm te geven aan het uitdagingrecht](#)
- Voorbeeld gemeente Den Bosch [Maatschappelijk Initiatieven Fonds](#)
- Informatie over [financieringswijzen](#) voor overheden Rapport van het centrum voor Budgetmonitoring "[Follow the money](#)"; Hoe kun je de gemeentelijke begroting vertalen naar wijkniveau?

HOE ZORG JE VOOR DE JUISTE RANDVOORWAARDE

BIJ DE UITVOERING VAN EEN CHALLENGE?

13/14

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

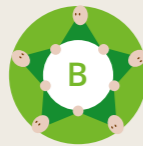
HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WELKE FYSIEKE RUIMTE EN FACILITEITEN ZIJN VAN BELANG VOOR DE UIT TE VOEREN TAKEN?

Bedenk of je een ruimte en faciliteiten nodig hebt om de taak uit te voeren. Als je ruimte nodig hebt, dan bieden gebouwen die een maatschappelijke functie of bestemming hebben, zoals scholen en wijkgebouwen vaak mogelijkheden (maatschappelijk vastgoed). Gemeente en woningcorporaties kunnen je hierover informeren.

Het gebruik kunnen maken van een pand in de buurt waar je jouw activiteiten uitvoert, kan veel voordelen hebben: zichtbaarheid, bereikbaarheid of een bron van overige inkomsten. Past het bij je initiatief en je doelen? Bespreek dan ook de mogelijkheden om ruimtes die jullie gebruiken (deels) te verhuren en zo inkomsten te verwerven. Maak vooraf wel een weloverwogen keuze of je een pand nodig hebt en kunt betalen en op welke wijze je hierover wilt beschikken (huur, gebruik of koop). Sommige gemeenten stellen panden ter beschikking om bepaalde taken uit te voeren in plaats van een subsidie, waarbij het beheer en de exploitatie voor eigen rekening zijn maar waarbij ook naar eigen inzicht ruimtes verhuurd mogen worden.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Voorbeeld [exploitatie buurthuizen gemeente Waalwijk](#)
- Voorbeeld over [buurthuizen van bewoners](#) (hoofdstuk 5)
- Voorbeelden en tips over [benutten vastgoed](#)

OP WELKE WIJZE KAN DE GEMEENTE INITIATIEFNEMERS ONDERSTEUNEN MET FYSIEKE RUIMTE EN FACILITEITEN?

Afhankelijk van het type taak waarop je als gemeente initiatiefnemers wilt laten uitdagen of waartoe je wordt uitgedaagd, wordt duidelijk in hoeverre een fysieke plek nodig is voor de uitvoering. Gebruik van maatschappelijk vastgoed is voor buurtinitiatieven niet altijd eenvoudig toegankelijk vanwege huurprijzen, looptijd van huurcontracten of beperkte mogelijkheden voor financiering van eigendom. Als gemeente zijn er diverse mogelijkheden om het buurtinitiatief hierin te faciliteren. Er zijn diverse mogelijkheden waarmee je leegstaand vastgoed met een maatschappelijke bestemming toepasbaar kunt maken voor initiatiefnemers. Zowel gemeenten als woningbouwcorporaties zijn niet verplicht hun commercieel vastgoed tegen commerciële prijzen te verhuren.

VOORBEELDEN EN AANVULLENDE INFORMATIE

- Voorbeeld [mogelijkheden gebruik ruimtes Utrecht](#)
- Achtergrondinformatie en actuele over kennis [maatschappelijk vastgoed](#)
- [Voorbeeldcasus Ymere Talentenhuis Meer en Vaart](#)
- [Bouwstenen voor Sociaal](#) (diverse publicaties):
  - Reisgids Maatschappelijke voorzieningen
  - Wat kost dat? Menukaart voor een kostprijsdekkende huur van gemeentelijk vastgoed
  - Maatschappelijk vastgoed in de etalage

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

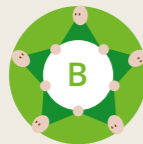

INTERVIEWS

MEER WETEN

Voor dit Kompas hebben we naast het raadplegen en analyseren van diverse documenten en websites met informatie over Right to Challenge ook een aantal vertegenwoordigers van buurtinitiatieven en gemeenten geïnterviewd. Dit heeft 10 achtergrondverhalen opgeleverd over hoe gemeenten en buurtinitiatieven in de praktijk invulling geven aan de zoektocht naar het anders organiseren van zorg- en ondersteuning en hoe ze de onderlinge samenwerking daarin ervaren en vormgeven.

BUURTINITIATIEVEN

- [DORPSCOÖPERATIE LIEROP LEEFT](#)
- [ZORGCOÖPERATIE AUSTERLITZ ZORGT IN ZEIST](#)
- [BEWONERSBEDRIJF BEIEN IN ENSCHEDE](#)
- [ZORGVRIJSTAAT ROTTERDAM WEST](#)
- [BUURTCOÖPERATIE APELDOORN-ZUID](#)

In de verhalen komen ook de dilemma's van betrokkenen aan de orde en geven ze op basis van hun eigen ervaringen adviezen aan andere gemeenten en buurtinitiatieven. De verhalen verschillen van elkaar omdat zowel buurtinitiatieven als gemeenten deze zoektocht anders ervaren en verschillend aanpakken. Daarnaast is de fase waarin deze zoektocht zich bevindt verschillend per betrokkene. Dat betekent dat niet in alle interviews al sprake is van een proces waarin een challenge al in uitvoering is.

GEMEENTEN

- [GEMEENTE UTRECHT](#)
- [GEMEENTE WAALWIJK](#)
- [GEMEENTE ARNHEM](#)
- [GEMEENTE TILBURG](#)
- [GEMEENTE HATTEM](#)

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Martien Kusters is bestuurder van dorpscoöperatie Lierop Leeft. Het bewonersinitiatief in Lierop is actief op de thema's wonen, dienstverlening, opvoeden/opgroeien en zorg. Naast allerlei andere activiteiten heeft het bewonersinitiatief onlangs een door de gemeente gefinancierde dorpsondersteuner aangesteld voor 12 uur in de week. Deze onafhankelijke dorpsondersteuner is niet in dienst bij een zorg/welzijnsaanbieder. Lierop Leeft is twee jaar geleden ontstaan toen duidelijk werd dat de decentralisaties van de rijksoverheid een groter beroep zouden doen op de bewoners van een lokale gemeente. Kusters: 'Wij hebben onszelf de vraag gesteld: is het ieder voor zich of kiezen we voor samen? Wij kozen voor samen. We zetten ons in voor de leefbaarheid van ons dorp en doen dat door midden in de samenleving te staan. Op basis van wederkerigheid dragen we bij aan het leven van elkaar. Zodat eenieder die dat wil in Lierop kan blijven wonen in een prettige omgeving.'

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Lierop Leeft heeft het initiatief genomen om een plan (of challenge) te maken met bijbehorende business case om een dorpsondersteuner in Lierop te kunnen aanstellen. Door vroegtijdig de betrokken ambtenaar en wethouder te betrekken en ook om advies te vragen, is er sprake van een constructieve samenwerkingsrelatie.

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

Er is een constructieve samenwerkingsrelatie met de gemeente en daardoor zijn er weinig dilemma's in het proces. Kusters wijst erop dat het belangrijk is wederzijds respect te hebben voor elkaars rol en positie. Zo vindt Kusters het logisch dat het college zich moet verantwoorden aan de raad. Dit is nooit gezien als bemoeizucht, maar als een logisch gevolg van het besteden van gemeenschapsgeld. In het plan zijn daarom ook juist meetbare indicatoren meegenomen om te kunnen evalueren of het plan in de praktijk ook werkt.

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Ga voor een groeimodel, is het advies van Kusters. Ga stap voor stap te werk en blijf aan de slag. Voor de gemeente heeft Kusters het advies om een beetje lef te tonen en niet een te formele houding aan te nemen. Bewonersinitiatieven zijn volgens Kusters mensen die midden in de samenleving staan. Mensen die juist in staat zijn vanuit bestaande netwerken bij te dragen aan de leefbaarheid van een gemeente.

HOE GAAT HET NU?

Bij Lierop Leeft kwam naar voren dat een onafhankelijke dorpsondersteuner of 'spil' werd gemist. Een spil tussen de informele en formele zorg en ondersteuning. Vanuit deze behoefte is een werkgroep aan de slag gegaan met het plan om een onafhankelijke dorpsondersteuner te realiseren in Lierop. Door de aansturing over te nemen van de zorgaanbieder is de verwachting dat de dorpsondersteuner beter haar onafhankelijke vraagbaak en doorverwijsfunctie kan vervullen. De gemeente Someren is in 2015 akkoord gegaan met het plan.

Lierop Leeft formuleerde het uitgangspunt dat de inwoners uit Lierop met al hun vragen op het gebied van welzijn, zorg en wonen terecht moeten kunnen bij de dorpsondersteuner (functieprofiel). De dorpsondersteuner vormt de schakel tussen de hulpvragers in Lierop enerzijds en de formele hulp (maatschappelijk werk, WMO-loket e.d.) en informele hulp (vrijwilligerswerk, mantelzorg) anderzijds. De aansturing ligt bij Lierop Leeft. Voorop staat daarbij het behouden en verbeteren van de zelfredzaamheid en zelfbeschikking van mensen die op de één of andere manier hulp nodig hebben en daar zelf niet uit komen.

Er zijn concrete afspraken gemaakt wanneer en hoe er geëvalueerd gaat worden. De start is per 1 januari 2016 en na een half jaar vindt er een tussenevaluatie plaats. De resultaten worden gepresenteerd aan de gemeente Someren en besproken in de gemeenteraad. Vooraf zijn duidelijke afspraken gemaakt over meetbare indicatoren zoals het aantal doorverwijzingen, de samenwerking met de verschillende netwerken en de bekendheid van de dorpsondersteuner in Lierop. Nu de dorpsondersteuner er is in Lierop onderzoekt de werkgroep 'zorg' of en hoe er in Lierop 24-uurs zorg terug kan komen.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Zorgcoöperatie Austerlitz Zorgt (Zeist) werd in december 2012 opgericht. Jan Sniijders is initiatiefnemer en voorzitter. Het voornaamste doel is zorgen dat ouderen zo lang mogelijk in hun dorp kunnen blijven wonen, met alle essentiële zorg- en welzijnsvoorzieningen in de buurt. Maar ook ván de buurt. Want dorpsbewoners spelen zelf een belangrijke rol bij het leveren van diensten. Dat vergroot de zelfredzaamheid, maar ook de onderlinge betrokkenheid. De zorgcoöperatie is ontstaan uit Austerlitz Belang, dat al sinds 1945 bestaat om te onderhandelen met de gemeente over de belangen van het dorp en het organiseren van allerlei feesten. Inmiddels is een derde van de gezinnen lid van Austerlitz Zorgt en heeft het een groot draagvlak.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Sniijders: 'Austerlitz Zorgt heeft een volwaardige positie en voert stevige onderhandelingen met de gemeente. Het bestuur wordt uitgenodigd door de gemeentesecretaris om te kijken wat de gemeente van hen kan leren. Dat is heel belangrijk want nu kennen het bestuur en de gemeente elkaar. Voor beiden is deze manier van werken nieuw en een leerproces. Er zijn nog geen routines dus het kost veel tijd, maar het lukt.'

WELKE DILLEMA'S ZIJN ER?

De verhouding tussen Austerlitz Zorgt en de gemeente is inmiddels goed, maar er blijft een spanningsveld. De coöperatie is namelijk opgericht uit onvrede over hoe het nu gaat en om taken van de gemeente en zorgverleners over te nemen. Tegelijkertijd heeft de coöperatie hen nodig. 'Het moeilijkste was dat de gemeente terug kwam op gemaakte afspraken. In overleg met wethouders en ambtenaren worden compromissen gesloten waarvan ambtenaren later toch roepen dat het niet kan volgens de regels. Ambtenaren denken nog steeds dat ze soms in de cockpit van de samenleving zitten', aldus Sniijders. De ambtenaren werken ook samen met de woningbouw en het scholenbestuur dus de belangen zijn breder. Deze mensen kennen elkaar goed en de coöperatie voelt zich een buitenstaander.

Inmiddels begint de coöperatie het paradepaardje van de gemeente te worden. Ze is zelfs zo enthousiast dat ze dit model wil overnemen in Zeist. Maar dat is juist níet het idee. De kracht is dat het initiatief van

bewoners is en daarom vraagt elke wijk om een andere aanpak. Andere dilemma's zijn het feit dat vanuit de Wmo een enorme lijst met eisen wordt opgesteld. Vaak wordt vanuit wantrouwen alles contractueel vastgelegd. Bureaucratie ligt op de loer, terwijl Austerlitz juist zoekt naar onderling vertrouwen.

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Accepteer dat er verschillen zijn. Elke wijk heeft zijn eigen kleur en daarvoor zijn eigen aanpak nodig. Je kunt veel van elkaar leren maar je moet het toch op je eigen manier doen. Geef bewoners dan ook de ruimte om het op hun eigen manier te doen. Zorg dat je als buurtinitiatief kunt laten zien dat je al iets voor elkaar hebt gekregen, zet alvast wat voorzieningen op. Blijf werken aan je draagvlak en toon dat ook aan. En wees bereid om samen te werken in co-creatie, dat maakt je initiatief sterker. Advies voor de gemeente: neem in alle aanbestedingen, ook voor sociale wijkteams, op dat burgerinitiatieven ruimte krijgen hiervoor.

HOE GAAT HET NU?

De gemeente begon in 2012 met de voorbereidingen op de decentralisaties met een zorgproject en had behoefte aan een opdrachtgevende instantie in Austerlitz voor zorg en welzijn. Binnen een week was een werkgroep (nu het bestuur van de coöperatie) gevormd als onderdeel van Austerlitz Belang. De toenmalige wethouder reageerde in eerste instantie afhoudend op de plannen. Is er wel draagvlak? Alle zorg is toch in Zeist aanwezig? Daarom werd een bewonersavond georganiseerd. Het zaaltje was te klein, er waren meer dan zestig mensen en de uitgezette enquête had een extreem hoge respons van 43%. Sindsdien is er geen discussie meer over draagvlak en heeft de wethouder Austerlitz Zorgt gesteund.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

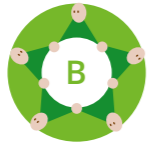
INTERVIEWS

MEER WETEN

Het dorpssteam is nu het sociale team van de gemeente. Daarvoor is het organisatiemodel van Elsendorp (omgeving Eindhoven) overgenomen. Het dorpssteam bestaat uit een door Austerlitz Zorgt betaalde dorpsondersteuner, die ook Wmo-taken doet (0,4 fte). Zij is fysiotherapeut en heeft een goed netwerk in het dorp. Verder is er een betaalde zorgcoördinator (0,1 fte), die al veel via de AWBZ in het dorp deed. Tenslotte zit de huisarts uit Zeist die de helft van het dorp als cliënt heeft in het team. Austerlitz Zorgt werd een proeftuin voor de gemeente die hen subsidieert voor de door hen betaalde krachten. Sinds 1 januari 2015 is dit ook het sociale team van de gemeente. Zeist is hierin uniek. De gemeente is veel minder kosten kwijt aan het sociale team van Austerlitz dan aan anderen. Zij betalen alleen de loonkosten en Austerlitz geeft minder indicaties voor betaalde zorg. Door het grote netwerk van vrijwilligers is de vraag naar professionele zorg lager. In Elsendorp werken ze al zeven jaar op deze manier en daar is wetenschappelijk aangetoond dat een zorgcoöperatie goedkoper is omdat ze minder indiceert.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Ernst Bergboer is voorzitter van BewonersBedrijf Beien, een bewonersinitiatief in Enschede Noord. Zij ontplooiën een reeks samenhangende activiteiten in en om een voormalige school. In de moestuin wordt ecologisch verantwoord voedsel verbouwd, in de keuken worden maaltijden met zo weinig mogelijk verspilling bereid. Het cafetaria biedt, net als de moestuin, gelegenheid tot ontmoeting en zinvolle tijdsbesteding. Er worden klusdiensten opgezet en reparatiewerkzaamheden verricht. Ook is er een ruilbibliotheek. Een aantal ruimtes wordt verhuurd, bijvoorbeeld aan het RiBW en aan zzp-ers. Beien wil graag de verscheidenheid van mensen in deze gemengde buurt zichtbaar maken en sociale netwerken versterken. Daarbij willen ze verspilling tegengaan door hergebruik, door te ruilen en door voedsel niet als commercieel eindproduct te benaderen.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Het gebiedsgerichte stadsdeelmanagement heeft voor Beien goed gewerkt. Daardoor is er iemand van de gemeente die meedenkt en indien nodig als breekijzer kan werken. 'We hebben het erg getroffen met de persoon die dit invult, zij begrijpt dat je de lokale dynamiek niet in hokjes van beleidsafdelingen kunt stoppen. De welzijnsgelden worden nu in Enschede ook stapsgewijs omgevormd naar gebiedsgerichte besteding.' Ook de aanwezigheid van het RiBW-kantoor als huurder werkt prettig, deze instelling kan slagvaardiger werken door de aanwezigheid in de buurt. Hun cliënten komen in aanraking met het initiatief en de bewoners hebben invloed op hoe het RiBW tegen de mogelijkheden in de buurt aankijkt.

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

Bergboer: 'Het koppelen van een plek aan een idee was een hele opgave. Het leek zo simpel: geef een leegstaande school terug aan de lokale samenleving, maar de vraagprijs was hoog. Wij vragen ons af waar alle investeringen die wij nu doen en de waarde die wij toevoegen terecht komen. In de politiek leek het in het verleden meer te gaan over persoonlijkheden die elkaar niets gunden dan over inhoudelijke ideeën. Als buurtinitiatief heb je daar last van, ze zitten niet alleen elkaar in de weg, maar ook ons. Verder zijn er praktische dilemma's die voortkomen uit al die deels tegenstrijdige of tegenstrijdig toegepaste regelgeving.'

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

'Zorg als buurtinitiatief voor goede verhouding met professionals zoals welzijnswerkers. Zij willen ook verbetering in de buurt. Neem wel zelf de opdrachtgeversrol, als buurtbewoners heb je ervaring met wat er speelt en kun je onderling afstemmen wat specifiek in jouw buurt goed werkt. Kies je eigen thema's en stel je grenzen voor wat je wilt en wat je als groep zelf aankan. De gemeente kan anders omgaan met vastgoed, de commerciële boekwaarde hiervan is niet het grootste belang voor een buurt. Bewoners waarderen zelf eerst de maatschappelijke mogelijkheden van een pand. Ook bijvoorbeeld het horecabeleid kan minder strikt. Er zou meer ruimte moeten zijn voor het ontwikkelen van maatschappelijke pilots, zonder alles van tevoren dicht te gooien met regulering.'

HOE GAAT HET NU?

Beien wil een voertuig zijn voor allerlei nodige transitie. Er kan nog zoveel verbeteren in deze samenleving. Op het vlak van verschillen tussen bevolkingsgroepen: wie telt mee, wie trekt er aan de touwtjes, wie verdient aan wie? Op het vlak van verspilling, afval en uitputting van grondstoffen. Het buurtinitiatief is een instrument om hierin op lokaal niveau kleine concrete stappen te zetten. 'Zo maken we eenzaamheid in de buurt zichtbaar en proberen we mensen die hier in armoede leven perspectief te bieden. We thematiseren lokaal voedsel en zoeken duurzame alternatieven voor alledaagse zaken als schoonmaak en energieverbruik. We willen een virus van verandering verspreiden, een olievlek.'

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Zorgvrijstaat Rotterdam West werkt aan netwerken en manieren waarop mensen meer met elkaar voor elkaar kunnen zorgen. Alexander Hogendoorn is één van de initiatiefnemers en is behalve voor de Zorgvrijstaat ook actief als adviseur binnen de zorg en het sociale domein. 'We maken van individuele buurthulp collectieve buurtvoorzieningen. Het gaat bijvoorbeeld om een maaltijdservice, een klussendienst, huishoudelijke hulpdiensten en mantelzorgondersteuning. Het is een initiatief van een aantal bewoners uit de wijk die zich zorgen maakten over de gevolgen van de veranderingen in de zorg als gevolg van de decentralisatie en transitie. We willen de krachten in de wijken bundelen om zo samen lichte zorg- en welzijnstaken op te vangen in een netwerk waarin ook mensen kunnen participeren die buiten de boot dreigen te vallen. We willen zelfredzaamheid vooral benaderen als samenredzaamheid.'

Zorgvrijstaat werkt toe naar een organisatievorm van en voor bewoners in Rotterdam West. Bewoners organiseren hier met elkaar voorzieningen en hebben een stem in de inkoop van zorg en de beleidskeuzes die op het gebied van zorg en welzijn gemaakt moeten worden. Gedacht wordt aan een zorgcoöperatie, maar de vorm staat nog niet vast en moet logisch passen bij mensen. Zorgvrijstaat is actief in de wijken het Oude Westen, Middelland en Nieuwe Westen waar ze samen met bewoners, organisaties en professionals voorzieningen opzetten die aansluiten bij behoeften van bewoners. Daarnaast doet Zorgvrijstaat onderzoek naar de maatschappelijke kosten en opbrengsten van zorg en welzijn in de wijken. Daarbij kijken ze naar wat anders kan worden geregeld en wat dat betekent voor het 'kostenplaatje'.

De initiatiefnemers delen een visie op 'hoe het anders moet' en werken daar met elkaar en vanuit de wijken naar toe, zoveel mogelijk onafhankelijk en niet in opdracht van anderen. 'De meeste tijd die we steken in de Zorgvrijstaat wordt niet vergoed.' Voor een flink aantal activiteiten zijn (gebieds)subsidies verkregen en er is wat financiële ruimte ontstaan voor het ontwikkelen. 'We zijn ondernemers of ondernemende bewoners en werknemers en verdienen ons inkomen dus vooral met andere opdrachten en werkzaamheden.' Naast de initiatiefnemers is er een groeiende groep betrokken bewoners en professionals die zich bij de aanpak of de

activiteiten aansluit of nieuwe activiteiten met of vanuit Zorgvrijstaat wil organiseren, passend bij hun eigen ambities.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Hogendoorn is kritisch over de insteek van Right to Challenge zoals hij die in Rotterdam ervaart. 'De gemeente is vooral gericht op het opstellen van beleidsregels die het challengen mogelijk moet maken, in plaats van naar buurt- en wijkinitiatieven toe te gaan en te zien wat daar gebeurt, hoe dat gebeurt en waar aansluiting te vinden is bij overheidstaken. Er zijn veel theoretische discussies over de regels en het kader en die belemmeren initiatieven om ook daadwerkelijk te gaan challengen. Het is een gemeentelijke opdracht geworden, met een gemeentelijke invulling, niet één die past bij wat er gebeurt in de stad. Ambtenaren vragen regelmatig om de denkkraacht van initiatiefnemers, tijd die je niet in je initiatief kunt steken. Voor hen is het werktijd maar wij doen het naast ons eigen betaalde werk in onze vrije tijd. We zijn daarin terughoudender geworden omdat we onszelf, als initiatief, serieus nemen en de opbrengsten meestal niet in verhouding staan tot de geleverde input of kennis. Dat wordt herkend door andere initiatieven en sociaal ondernemers en leidt vaak tot teleurstellingen, verkeerde verwachtingen van elkaar.'

Hij komt in zijn contacten met de gemeente veel ambtenaren tegen die het liever anders zouden willen zien maar vastlopen binnen hun eigen organisatie of bewegingsruimte. Er zijn daarentegen ook ambtenaren die de grenzen opzoeken en hun eigen rol opgave gericht invullen. 'Delfshaven heeft een actieve gebiedscommissie en snapt het thema.' Bij een experiment voor een alternatieve invulling van het 'Huis van de Wijk', namelijk een 'Huis van de wijk' bestaande uit verschillende buurthuis kamers in zelfbeheer, begon de gemeente aanvankelijk met het opleggen van een programma van eisen geldend voor alle Huizen van de Wijk. Zonder te beseffen wat er al plaatsvond in de buurthuis kamers. Er werden allerlei vragenlijsten toegestuurd die op korte termijn ingevuld moesten worden door vrijwillige buurtinitiatiefnemers. De intentie om hieraan mee te doen, werd in korte tijd een formele opdracht aan burgers. 'De burger als uitvoeringsorganisatie van de gemeente. Toen hebben we aan de bel getrokken, dat bespreekbaar gemaakt en gezegd dat we dat anders zouden willen zien. Dat het uitgangspunt moet zijn dat wat reeds plaats-

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

vond in de wijk door bewoners zelf, en van daaruit kijkend naar hoe je samen een Huis van de Wijk kan zijn. De opbrengst van het gesprek was dat de ambtenaar ons nu vraagt om te vertellen wat we van plan zijn en dat hij het intern omzet naar het juiste format. De initiatiefnemers van de buurthuis kamers kunnen nu blijven doen wat ze deden en op hun manier bijdragen aan het Huis van de Wijk. Daarnaast treffen we het met de gebiedsmanager en haar team van gebiedsnetwerkers, die intern de juiste lijntjes legt binnen de gemeente en steeds om echte experimenteer ruimte vraagt. Het zijn onze sleutelfiguren en 'vertalers', mensen die we nodig hebben om de vertaalslag te maken tussen burger en overheid en achterbannen. Zij zijn essentieel voor bottom-up ontwikkelingen en nieuwe democratiemodellen als het Right to Challenge.'

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

Hogendoorn: 'Als je wilt challengen, heb je te maken met allerlei lopende contracten. Die kun je als gemeente niet zomaar openbreken. En de discussie over de prijs – wat kost een publieke voorziening? – is ook ingewikkeld. Want in hoeverre wordt rekening gehouden met planvorming en voorbereidingstijd en dus geld/kosten? Daarnaast gaan initiatieven soms dwars door meerdere beleidsterreinen en kolommen heen, dus in vergelijking waarmee ben je dan goedkoper? En hoe behoud je je eigenheid als je in prestatiecontracten van de gemeente terecht komt? Wij zien niemand als concurrent, toch staat er soms wel enige druk op de samenwerking. Neem bijvoorbeeld het proces van de aanbesteding van het Nieuw Rotterdams Welzijn. Verschillende initiatieven werd gevraagd hun aandeel te leveren voor de inschrijving, maar dat betekende niet dat er ook financiële ruimte kon worden gecreëerd. We zijn achteraf blij dat we er niet aan mee hebben gedaan. We willen ook niet in het huidige systeem van sturen op KPI'en terecht komen.'

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Maak de waarde die je creëert zichtbaar. Werk aan je maatschappelijke businesscase en laat zien hoe de wijk daarvan mee kan profiteren.

HOE GAAT HET NU?

Hogendoorn geeft aan dat hij voorstander is van het 'Right to coöperate' omdat ze graag als initiatiefnemers samen met de gemeente en andere partijen een bepaalde opgave willen duiden. 'Right to Challenge is toch een beetje als: wij kunnen het goedkoper en beter, dus kies maar voor ons. Ik zie een challenge vooral als een maatschappelijke opgave die je samen oppakt. Ik heb liever dat de gemeente meedenkt en meekijkt.' Dus wanneer zou het voor de Zorgvrijstaat de moeite waard zijn om mee te doen aan een challenge? 'Als we de meerwaarde zien voor de wijk of stad, zonder dat je in een verhouding komt die doodslaat wie je bent en wat je doet. We zijn nog volop in ontwikkeling, we bouwen aan de basis van ons initiatief, de infrastructuur, de netwerken en het aantal bewoners dat meedoet. Daarbij werken we vooral in een 'laboratoriumsetting' zodat we dingen uit kunnen proberen. Het gemeentelijke Right to Challenge kader is er één die heel nauw gedefinieerd is, gericht op het realiseren van een concrete publieke voorziening. Wij zouden er sowieso niet aan voldoen met onze werkwijze van gaandeweg ontdekken wat nodig is in de wijk.'

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Ton Kunneman is voorzitter en een van de initiatiefnemers van buurtcoöperatie Apeldoorn-Zuid (Zuid Doet Samen). Buurtcoöperatie Apeldoorn-Zuid is opgericht om te helpen bij het opvangen van de gevolgen van de veranderingen in de zorg. Met name omdat de initiatiefnemers ongerust waren over de decentralisaties waardoor een groep kwetsbare mensen tussen wal en schip zou raken. Daarnaast waren de initiatiefnemers van mening dat de formele structuren, professionele instellingen veelal klachtgericht waren in plaats van te kijken naar mogelijkheden en de kracht van de mensen. De vrijwilligers bezoeken alle inwoners van Zuid en informeren zo naar de behoefte van de inwoners op het gebied van zorg en welzijn. Op deze manier ontmoeten ze zowel inwoners die iets willen bijdragen aan de buurt als kwetsbare mensen. Die koppelen ze vaak aan elkaar. De leden van de buurtcoöperatie Apeldoorn-Zuid zijn in principe alle inwoners van Zuid, ze hebben zeggenschap over de sociale onderneming. Daarnaast hebben ze ook opleidingen van een jaar voor mensen in de bijstand die daarna vervolgens bij de buurtcoöperatie in dienst kunnen treden.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Aanvankelijk ging de samenwerking met de gemeente erg stroef. Alereerst had de buurtcoöperatie een subsidie aanvraag ingediend die afgekeurd werd. Het proces duurde best lang maar tegelijkertijd waren ze ook al bezig in de buurt en ook het draagvlak werd groter. Vervolgens heeft de buurtcoöperatie bij de gemeenteraad veel betrokkenheid gecreëerd. De gemeenteraad is langs geweest om met de bewoners die al door de coöperatie geholpen werden te praten. Daarbij zag de gemeenteraad op praktijkniveau wat de coöperatie allemaal doet en wat het voor de inwoners betekent. Daarnaast geeft Kunneman aan dat mede hierdoor de gemeenteraad nu ook de toegevoegde waarde van ervaringsdeskundigheid inziet. 'Op deze manier kon er via een Right to Challenge een nieuwe weg worden ingeslagen. Via het Right to Challenge waren er andere mogelijkheden die voor de buurtcoöperatierelvanter waren en meer van pas kwamen bij wat zij wilden doen. Hierbij werd er bijvoorbeeld ook gekeken naar ervaringsdeskundigheid, in plaats van alleen te kijken of mensen bij de buurtcoöperatie over de juiste diploma's beschikken (dit was met name het geval bij de reguliere subsidieaan-

vraag). De challenge door de buurtcoöperatie is toen ook aangenomen door de gemeente. Daarnaast werkt de buurtcoöperatie ook goed samen met het sociale wijkteam.'

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

'Je bent als initiatief op een bepaald vlak vaak een voorloper en het systeem is daar nog niet op gericht. Bij de gemeente kom je in aanraking met bestaande regelgeving en bestaande patronen. Daarnaast zie je bij de professionele instellingen dat zij nog niet met de buurtcoöperatie willen samenwerken. Zij zijn nog vaak wantrouwig en zien zichzelf krimpen terwijl onze coöperatie mogelijkheden krijgt. Dat is een dilemma want als er betere samenwerking zou zijn, dan zou dat voor de inwoners alleen maar beter zijn. Een ander dilemma is de formaliteit van dingen: de buurtcoöperatie werkt veelal met vrijwilligers die geen diploma hebben maar de meeste zijn wel ervaringsdeskundigen. Er is verschil in hoeveel waarde je aan wat toekent. De buurtcoöperatie heeft nu wel een aantal betaalde krachten in dienst, als er echt behoefte is aan iemand met professionele, specifieke kennis en als er echt zorg verleend moet worden.'

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Advies aan bewonersinitiatieven: heb vooral veel geduld en doorzettingsvermogen. Daarnaast is het erg belangrijk voor een initiatief om draagvlak te creëren.

Advies aan de gemeente: heb vertrouwen in je partners, buurtinitiatieven, de burger is heel belangrijk. Leer goed luisteren en geef anderen ook inzicht in de gemeentelijke organisatie.'

HOE GAAT HET NU?

In 2013 is de Buurtcoöperatie Apeldoorn-Zuid al begonnen met voorbereidingen. Er is veel gepraat met mensen in de buurt waarbij er draagvlak en steeds meer betrokkenheid gecreëerd is. Door alle inventarisaties kreeg de buurtcoöperatie meer inzicht in de behoeften van inwoners. De buurtcoöperatie is veel meer regisseur dan opdrachtgever of alleen uitvoerder. 'Als je met opdrachtgeverschap te maken zou hebben als initiatief dan moet je budget hebben om mensen zorg te verlenen. Maar zo werkt de coöperatie niet en de buurtregisseurs, buurassistenten, zitten zelf niet in de uitvoering. De coöperatie heeft wel zorgverleners die

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

ze op oproepbasis kunnen inschakelen als er echt zorg verleend moet worden. Taken van de buurtcoöperatie zijn: bij mensen thuis aanbellen en kijken waar de behoefte ligt, het koppelen/verbinden van kwetsbare inwoners met inwoners die graag iets willen doen. De buurtcoöperatie fungeert ook als ontmoetingscentrum. De buurtcoöperatie zet stagiaires in bij mensen die veel dingen niet zelfstandig kunnen doen (helpen met boodschappen doen, huishoudelijke hulp leveren, administratieve hulp, informele zorg; met eten helpen, eten klaar maken).

Kunneman: 'Als initiatief is het zoeken naar de balans tussen de eisen van de gemeente en je eigen initiatief. Het is met name belangrijk is om in gesprek te blijven met je gemeente.' Daarnaast nodigt de coöperatie de ambtenaren ook uit om te kijken naar wat er nou allemaal speelt in de praktijk en welke behoeften er zijn. Een aantal keer per jaar organiseert de coöperatie bijeenkomsten zodat de ambtenaren en inwoners samen kunnen komen om die verbinding te krijgen en die balans te creëren.

De coöperatie heeft budgettair gezien een overeenkomst met de gemeente. De buurtregisseurs krijgen betaald vanuit subsidiegeld wat ze krijgen van de gemeente. Maar daarnaast verwachten ze ook inhoudelijk dat de gemeente het gesprek aangaat met de coöperatie en ruimte kan bieden voor bepaalde kwesties. Bijvoorbeeld dat de gemeente steeds mindert in huishoudelijke hulp maar de behoefte bij de inwoners er nog wel is en dat de coöperatie daar een bijdrage aan kan leveren. Daarvoor heeft de coöperatie zestig stagiaires die veel ondersteuning bieden aan kwetsbare mensen. De gemeente vond dat aanvankelijk geen goed idee maar zien wel dat de coöperatie de stagiaires begeleiding biedt en ook de kwaliteit bijhoudt. 'Het is veel meer dan alleen een dienst leveren, de reden dat de mensen deze diensten fijn vinden, is doordat het gepaard gaat met individuele aandacht voor ze. De gemeente dient dan ook naar deze aspecten te kijken en het breder te zien.'

De coöperatie dient in de gaten te houden hoe alles verloopt: hoe de diensten worden geleverd, of de inwoners tevreden zijn. De leden/vrijwilligers van de coöperatie gaan elke twee tot drie weken langs bij de bewoners om te kijken hoe het gaat. Daarnaast hebben ze dagelijks een briefing waarbij ze de monitoring ook bijhouden. Dagelijks leggen ze vast

in hun systeem hoe de diensten vorderen, wat ze hebben gedaan en bij wie/welke inwoner. Maar dat is vanwege de privacy niet voor de gemeente. De gemeente krijgt uiteindelijk wel inzicht in de resultaten. Zo kan de coöperatie ook de gemeente periodiek op de hoogte houden. Daarnaast houdt de coöperatie sessies met de inwoners en ambtenaren waarbij de inwoners ook kunnen aangeven hoe zij het vinden gaan, waar nog behoefte aan is etc. De coöperatie beschrijft de 'bijzondere' casussen voor hun dossier. De coöperatie heeft afgelopen zomer een 0-meting gedaan (enquête gehouden onder de leden, inwoners). Over twee jaar gaat de coöperatie weer een meting doen zodat ze ook op lange termijn de 'effecten' en tevredenheid kunnen meten.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Katia Scholder is senior financieel adviseur bij de gemeente Utrecht. Ze is daarnaast een van de drijvende krachten achter de community of practice Right to Challenge, waarbij verschillende gemeenten de handen ineen slaan om samen de mogelijkheden van een Right to Challenge uit te werken. In 2014 werden in de gemeente twee moties aangenomen met als strekking: onderzoek de mogelijkheden om het Right to Challenge in te voeren in Utrecht. Scholder organiseerde met haar collega's diverse bijeenkomsten met actieve bewoners en sociale ondernemers in de stad. In april 2015 werden inwoners van Utrecht uitgenodigd om hun challenge in te dienen. Op dit moment is een aantal proefchallenges gestart of zijn ze in onderzoek.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Utrecht heeft gekozen om de invoering van het Right to Challenge met een grote groep betrokkenen uit te werken. Georganiseerde bewoners, bewonersinitiatieven en sociaal ondernemers kwamen op diverse momenten samen om hierover na te denken. Dit zorgde voor veel betrokkenheid en draagvlak. Ook de rol van de raadsleden is opvallend. Vanaf het begin zijn zij betrokken geweest en hebben actief deelgenomen aan de stadsgesprekken. Een goede en zorgvuldige invoering vraagt maatwerk en ook voldoende voorbereidingstijd. De gemeenteraad heeft zich erg constructief opgesteld.

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

Het hele traject levert veel vragen op waar antwoorden op moeten worden gevonden. Hoe gaan we om met het geven van vrijwilligersvergoedingen? Welke termijnen hanteren we? Hoe meten we kwaliteit van geleverde diensten? Hoe gaan we om met reguliere aanbestedingen? Hoe regelen we de afspraken contractueel? Inmiddels is Scholder tot de conclusie gekomen dat het niet mogelijk is om tot één uitvoeringskader te komen. 'Alle challenges zijn uniek en verdienen het om zo behandeld te worden. Je merkt dat er op de verschillende beleidsafdelingen ook anders over wordt gedacht. Het is belangrijk om ook hen binnen je organisatie mee te krijgen. Punt van aandacht is de lange termijn (voor welke termijn maakt de gemeente afspraken over een challenge?) en de eventuele bezuinigingsopgave van de gemeente in de toekomst. Wat betekent

dit voor het bedrag dat beschikbaar is voor een challenge en hoe haalbaar is de uitvoerbaarheid dan nog?'

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Scholder: 'Omdat alle challenges uniek zijn, moet je tijd nemen om ze ook als zodanig te beoordelen. Het leveren van zorg is wezenlijk anders dan het maaien van gras. Je voert daarin verschillende gesprekken met elkaar. Betrokkenheid van de raad is voor Utrecht belangrijk geweest en ook aanbevelingswaardig voor andere gemeenten. Je gaat met elkaar een zoektocht aan naar nieuwe verhoudingen. Denk ook goed na waar buurtinitiatieven ingang hebben bij de gemeente. Je wilt niet dat iemand moet shoppen op de diverse beleidsafdelingen. Een duidelijk aanspreekpunt is belangrijk. Gezien de diversiteit van de challenges lijkt één uitvoeringskader niet volledig haalbaar voor eind 2016. 2016 is een leerjaar. We maken eind 2016 de balans op en evalueren de proefchallenges. De geleerde lessen kunnen wellicht al in spelregels opgenomen worden. We zullen met de gemeenteraad in gesprek gaan welke verdere implicaties dit heeft voor hoe we het Right to Challenge vormgeven in Utrecht.'

HOE GAAT HET NU?

Eind januari 2016 is de gemeenteraad verder geïnformeerd waarbij het proces is geschetst. Uitgangspunt zijn de proefchallenges. Op dit moment is er één gehonoreerd, één wordt uitgewerkt en vier zijn in onderzoek. Deze zijn breed van thematiek: van zelfbeheer van een sporthal tot dagbesteding voor ouderen en het sociaal makelaarschap in een wijk. In de tussentijd zijn drie studenten aangenomen het proces te volgen en te beschrijven.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Vanessa Zondag is senior-beleidsmedewerker maatschappelijke ontwikkeling in de gemeente Waalwijk. Ze is direct betrokken bij het experiment 'Sociaal ondernemerschap in Buurthuis De Wierd 2016' dat najaar 2015 is gestart. Hierin daagt de gemeente aan de hand van een programma van eisen inwoners en sociaal ondernemers uit een zelfvoorzienend WIJ-dienstencentrum te runnen. Dit centrum zet zoveel mogelijk in op vrijwilligers en sluit qua programmering aan bij de transitiedoelstellingen en de wensen, behoeften van de wijk. Zo levert het een belangrijke bijdrage aan de wijkontwikkeling.

In deze WIJ-dienstencentra is het de bedoeling om een aantal functies te vervullen waaronder diensten die ertoe bijdragen dat mensen actief blijven meedoen en hulp dichtbij huis krijgen, zoals gemaksdiensten, op-passervice, maatjescontacten. Ook moeten deze centra laagdrempelige inloop- dagbestedingsvoorzieningen bieden voor kwetsbare inwoners en een plek zijn voor ontmoetingsactiviteiten door vrijwilligers. Daarnaast moeten ze en ruimte én faciliteiten bieden aan inwoners, vrijwilligersinitiatieven en sociaal ondernemers die een maatschappelijke bijdrage willen leveren. Tenslotte is het ook bedoeld als uitvalbasis voor werkers in de wijk zoals de wijkverpleegkundige, wijkwerker en huisarts.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

De gemeente heeft bewoners in Waalwijk-Zuid al vanaf de aanloopfase actief geprobeerd te betrekken bij het experiment met de Wierd. Via een rondetafelgesprek is er ruimte gemaakt om mee te denken over het programma van eisen en gunningscriteria voor de Wierd en deelname aan de selectiecommissie die het college adviseert over wie de Wierd moet gaan bestieren. Zondag: 'In het begin merkte je dat er bewoners waren die geen verandering wilden en anderen die dat juist wel wilden. Dege- nen die niet wilden, hadden een duidelijke stem. Dat heeft er misschien voor gezorgd dat een aantal ondernemers die geïnteresseerd waren toch zijn afgehaakt. Maar het is ook goed om te zien waar je straks mee te maken krijgt. Het was tot nu toe een buurthuis dat door een selecte groep wijkbewoners werd gebruikt. Het moet veel meer een plek worden voor iedereen, ook voor nieuwe initiatieven. Het kostte de gemeente moeite om inwoners te vinden die deel wilden nemen in de selectiecommissie. Ze melden zich niet zelf aan, ondanks onze oproep. Mensen wil-

den de verantwoordelijkheid voor die keuze niet dragen.' Door mensen persoonlijk te vragen zijn er toch een aantal bewoners bereid gevonden. De toetsing door de selectiecommissie werkte goed, aldus Vanessa Zondag. 'Het was heel duidelijk waar we op toetsten. Opvallend was om te zien dat de selectiecommissie anders kijkt. De keuze voor zo'n proces wil niet zeggen dat het meest vernieuwende gaat winnen omdat inwoners een bepaalde structuur wensen en willen wat voor hen bekend is.'

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

'Het was een zoektocht met de afdeling inkoop om voor het experiment een programma van eisen vast te stellen. De opzet die ik had bedacht, was een stuk korter dan ze daar gewend waren en voldeed niet aan de inkoopregels, terwijl ik niet had gezegd dat het om 'inkoop' ging. We hebben er samen een middenweg in moeten vinden. We zijn uitgekomen op een programma dat kort van opzet was en weliswaar niet helemaal aan de inkoopregels voldoet maar wel akkoord kreeg van het college in het kader van het experiment.' Een ander punt was dat er volgens haar geen middelen beschikbaar waren om de bedoelde verandering/het experiment te bekostigen. 'Er was geen budget gereserveerd om de afdeling inkoop in te zetten. Dat wordt normaal intern verrekend. Uiteindelijk heb ik zelf veel moeten organiseren om het voor elkaar te krijgen, zoals de start en administratie rondom de inschrijving, het organiseren van een informatiebijeenkomst, schriftelijke vragenronde en pitchbijeenkomst. In zo'n proces moet je stevig in je schoenen staan. Bij elke stap trekt de omgeving zaken in twijfel, overal is discussie over. Je moet los durven laten. Zie het meer als proces dat zo zorgvuldig mogelijk verloopt. Ik weet ook niet hoe het uitpakt en vorm krijgt. Ook wat betreft juridische zaken. Als je de gemeente z'n gang laat gaan, is je programma van eisen zo twintig pagina's.'

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Houd vol en zorg voor sparringpartners. En zorg op tijd voor medestanders en dekking bij je eigen managers.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

HOE GAAT HET NU?

Wat betreft de uitvoering van het experiment heeft de gemeente de kaders gesteld en aangegeven waar ze naar toe willen. Het is aan de 'ondernemer' hoe die daar uitvoering aan geeft. De gemeente heeft bewoners geen steun geboden bij het maken van een plan, dat kan volgens Vanessa Zondag ook niet door de inkoopregels. De gemeente wilde met dit experiment ook uit het subsidiesysteem blijven. Ze geven geen subsidie maar wel een pand ter beschikking en laten open hoe het beheer geregeld wordt. 'In de hoop en de gedachte dat we daarmee uit een beweging van steeds terugkerende subsidieverzoeken blijven. Het is heel spannend voor zowel het college als voor de ambtenaren. Je weet niet wie en of er sowieso wel mensen zijn die zich gaan inschrijven.' Uiteindelijk zijn er van de ca. twintig aanvankelijk geïnteresseerden vier partijen over gebleven die zich daadwerkelijk hebben ingeschreven, waaronder een inwonersinitiatief en een gezamenlijk initiatief van ondernemers - naast een lokale welzijnsorganisatie en een zorgorganisatie.

Het experiment past bij de uitdaging die de gemeente aan inwoners en sociaal ondernemers wil stellen om een maatschappelijke opdracht te realiseren waarbij je minder op basis van subsidie werkt en meer zelf inkomsten verwerft. Zondag merkt dat zowel binnen de gemeente zelf als bij bewoners in de wijk er nog veel onduidelijkheid en vooroordelen bestaan ten aanzien van die beweging naar meer ondernemerschap. 'Sommige bewoners hebben geen moeite met een betaalde beheerder in dienst van een vrijwilligersorganisatie maar zeggen dat als die 'ondernemer' daar straks zit en winst gaat maken, ze geen vrijwilligerswerk meer willen doen.' Hoewel er van de sociaal ondernemer (wat ook een bewonersgroep kan zijn) verwacht wordt om invulling te geven aan een aantal functies, is er veel vrijheid om het naar eigen idee in te vullen. 'Het is een experiment om te kijken wat er komt en we gaan ook niet het aantal bezoekers tellen of welke functie je hoe vaak vervuld. Daar hangen we geen normen aan. We willen het zo open mogelijk houden en niet monitoren op de output. Hoe we monitoren, gaan we nog afstemmen met de ondernemer.'

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Jan Jans is programmamanager wijksturing en participatie. Dat omvat meteen twee van de drie veranderopgaven in de nieuwe koersnota (raadsbesluit 2016) voor het programma 'Van wijken weten' in Arnhem. Bedacht is om de gemeentebegroting op te splitsen in enerzijds stedelijke budgetten en anderzijds honderd miljoen aan wijkbudgetten waarbinnen prioritering door wijksturing plaatsvindt. De (wettelijke) beslissingsbevoegdheid blijft bij de gemeenteraad. Uitgangspunt is weinig tot geen formele regelgeving. Zonder restrictie kunnen alle inwoners van Arnhem aanspraak maken op uitvoeringsruimte en invloed op budgetten, bijvoorbeeld voor de zorg voor de buurvrouw, voor het buurthuis of voor het buurtgroen. Dit is een direct gevolg van moties in de gemeenteraad, onder andere over het Right to Challenge. Het is dus niet zozeer aangekaart en 'bevochten' door buurtbewoners.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Het beste werkt het wanneer ambtenaren de wijken in gaan om contact te leggen met bewonersgroepen en om uit te vinden wat hen bezighoudt. Jans: 'Ik heb het dan over zo open mogelijke communicatie. We zijn als gemeente bijvoorbeeld steeds open geweest over de bezuinigingsdoelstelling die we hebben. De waarachtigheid van direct contact leidt tot meer onderling vertrouwen. Dit is uiteindelijk veel leuker voor ambtenaren dan achter een bureau verzinnen waar de buurten mee geholpen zijn.'

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

'Het moeilijkste is om overal draagvlak te vinden voor de wijksturing, dus binnen alle gemeentelijke afdelingen en de politieke gremia. En dan is de Wmo ook nog een lastig terrein: veelomvattend en verstrekkend. Steeds weer was uit verschillende hoeken de neiging om beknellende kaders te stellen, over de hoofden van bewoners heen. De continuïteit en betrouwbaarheid van de eigen opstelling als gemeente was daarmee in het geding.'

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Jans: 'Maak van de nieuwe werkwijze een gezamenlijke zoektocht met bewoners. Ga als ambtenaren vooral meekijken in de wijk, ga het stad-

huis uit! Voorkom daarmee dat bewoners zeggen: 'Op jouw maatregelen zitten we niet te wachten'. En een groot deel van de formaliteit mag er in de onderlinge contacten wel vanaf. Je wil toch juist buurtinitiatieven stimuleren?'

HOE GAAT HET NU?

'Arnhem wil bewoners zaken in handen geven, het maakt mij niet uit of je dat Right to Challenge noemt. Het gaat om het maken van afspraken op maat per wijk over de uitvoering van taken. De hedendaagse burger kan en wil veel meer oppakken, de overheid moet niet alles willen overnemen en dat kan financieel ook niet. Daarbij hebben we geen behoefte aan beknellende kaders van tevoren: je moet de brug bouwen terwijl je erover heen loopt. De formele stappen van inspraak werken dan niet, het is eerder een cirkel van overleg in plaats van een pyramide van te nemen stappen. Daarmee bedoel ik dat je ruimte moet geven aan het samenspel tussen bewoners, gemeente, bedrijfsleven en instellingen. De woningbouwcorporaties hadden dat als eerste door in de stedelijke vernieuwing. Bewonersgroepen moeten het dus ook niet maar zelf uitzoeken, ambtenaren en de wijk zijn gezamenlijk opdrachtgever. Ende burgemeester en wethouders vormen bij wijze van spreken de backoffice voor deze actieve samenleving.'

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Hans Kokke is wethouder van de gemeente Tilburg met onder meer in zijn portefeuille de Wmo en maatschappelijke participatie, al spreekt hij zelf liever van 'overheidsparticipatie'. Hij licht toe dat het college van Burgemeester en Wethouders in overleg met de gemeenteraad heeft besloten niet alleen de Wmo-taken, maar alle domeinen van gemeentelijk beleid als proef open te stellen voor het Right to Challenge. Alle inwoners van Tilburg, individuen, combinaties van burgers, zelfstandigen zonder personeel, nieuwe collectieven of andere professionals kunnen een voorstel doen onder de naam 'dat kan ik beter'. Op de bijbehorende website legt de wethouder uit: 'Tilburg wil een participerende overheid zijn die aansluit bij de energie in de stad. 'Dat kan ik beter' is één van de manieren om dat te stimuleren. Het geeft burgers regelruimte en organisatiekracht. Ze kunnen dingen doen zoals zij denken dat het moet.' Desgevraagd spreekt hij de hoop uit dat in 2016 op deze wijze drie tot vijf initiatieven van de grond zullen komen.

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

'We hebben binnen de gemeente een medewerker als gids voor burgerinitiatieven aangesteld. Zij kijkt niet alleen welke gemeentelijke afdelingen betrokken moeten worden, maar ook welke ondersteuningsbehoeften de initiatiefnemers verder nog hebben. Dat kan uiteenlopen van hulp bij publiciteit om de bekendheid van het initiatief in de wijk te vergroten tot een kleine startsubsidie om de initiële kosten van de initiatiefnemers te dekken. In Tilburg zoeken we uitdrukkelijk samenwerking waarbij alle partijen kunnen leren. Onderzoek in samenwerking met de universiteit heeft ons bijvoorbeeld veel leerpunten opgeleverd. Het is vooral de kunst om van tevoren duidelijke afspraken te maken over de ruimte die je elkaar geeft. Voor veel gemeentelijke taken zijn daarom programma's van eisen opgesteld met onder andere aandacht voor het betrekken van Tilburgers bij de uitvoering van werkzaamheden.'

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

Kokke: 'Hoeveel mag er fout gaan? De tolerantie voor het maken van fouten wordt in Tilburg als dilemma ervaren. De vraag is hoe kan worden voorkomen dat er een afrekencultuur ontstaat waarbij iedere fout van een ander uitvergroet wordt. Het is ook een discussie of aan bewoners

dezelfde eisen kunnen en moeten worden gesteld als aan professionele organisaties. Het is ook niet te voorspellen of bewoners meer of minder of andere fouten gaan maken. Daar speelt onze wens voor continuïteit van het aanbod in de stad in mee. We willen dat voor Tilburgers belangrijke voorzieningen blijven bestaan. Overigens is continuïteit binnen de eigen gemeentelijke organisatie vaak ook al een opgave.' Een ander dilemma is dat het gemeentebestuur de inwoners van Tilburg nadrukkelijk geen participatie wil opleggen. 'Tegelijkertijd willen we wel uitgebreid communiceren over de mogelijkheden om gemeentelijke taken over te nemen. Maar de initiatieven moeten spontaan ontstaan en dan moeten wij als gemeente de samenwerking zoeken.' Daarbij is er vanuit initiatiefnemers niet altijd begrip dat andere overheden en instellingen zich vanuit een andere opvatting zich anders naar hen kunnen opstellen, zonder dat de gemeente daar invloed op heeft.

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Het belangrijkste Tilburgse advies is het aanstellen van één aanspreekpunt in de gemeentelijke organisatie voor alle initiatiefnemers. 'Voorheen hadden de Tilburgse gemeenteraad en de ambtelijke organisatie ieder hun eigen kanalen voor de omgang met burgers. Dat werkte verwarring in de hand. Je moet wel de juiste mensen deze rol laten vervullen. Het is belangrijk dat hun enthousiasme uitstraalt naar de gehele organisatie.' Daarbij adviseert de wethouder om niet te streven naar standaardoplossingen voor iedereen. 'Het leveren van maatwerk is ook een belangrijke opgave. Burgers snappen vaak die ene onwrikbare overheidsstandaard niet. Ongelijkheid in oplossingen hoeft niet per se rechtsongelijkheid in te houden.' Een ander mogelijk Tilburgs verbeterpunt is het sneller antwoorden op verzoeken van inwoners vanuit het besef dat 'nee' ook een antwoord is waar initiatiefnemers vaak mee verder kunnen.

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

HOE GAAT HET NU?

Burgerinitiatief is een te smalle term voor waar de gemeente Tilburg naar streeft, dat behelst namelijk ook actieve betrokkenheid van de overheid bij het samenleven. 'De vraag is of we als overheid daarin alles wel moeten willen regisseren en reguleren. Kunnen we op sommige gebieden misschien ook volstaan met gewoon een partner te zijn en naast de burger te staan? In het coalitieakkoord staat duidelijk dat de gemeente burgers meer ruimte gaat geven. Als Tilburgers zeggen: 'wij kunnen dat beter'. Dan zeggen wij: daag ons als gemeente dan uit met een voorstel.' De uitdaging van het Right to Challenge is tweezijdig: bewoners dagen de gemeente uit meer aan hen over te laten en de gemeente daagt de lokale samenleving uit te laten zien waar het beter kan. 'Het uiteindelijke doel is om beter aan te sluiten bij de energie in de stad en de onderlinge betrokkenheid te vergroten. Dit stimuleert nieuwe vormen van bewonersinitiatief.'

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

WIE, WAT & WAAROM?

Susanne Annot is organisatieadviseur en programmamanager dienstverlening bij de gemeente Hattem. De gemeente Hattem is bezig te kijken een naar nieuwe, andere verhouding tussen de overheid en de burger. Dichterbij de burger staan, meer ruimte creëren en ook kijken of burgers los van alle regels zelf met ideeën aan de slag kunnen. Het Right to Challenge is een van de instrumenten die daarvoor gebruikt kan worden. 'Het is iets dat vanuit de politiek bedacht is om bepaalde veranderingen vorm te geven binnen het gemeentelijk beleid.'

Hattem heeft afgelopen jaar - in plaats van een nieuwe visienota - een sessie gepland waarbij er meer gekeken kon worden naar vragen als: Waarom werk je hier bij de gemeente? Wat is je visie daarbij? Belangrijk daarbij was ook de notitie dat je als ambtenaar jezelf niet als DE expert moet zien maar juist meer naar 'buiten' toe moet gaan om de kennis en behoeften vanuit de samenleving te kunnen achterhalen. Een andere ontwikkeling die hier aan vooraf ging binnen de gemeente die ook voor draagvlak zorgde was de 'blik vooruit' week. Annot: 'De basis daarvoor was het inzicht dat, als de gemeente nu niets gaat doen, we onze eigen ondergang zouden creëren. Daarbij heeft de gemeente allerlei trainingen gefaciliteerd voor ambtenaren die met die veranderingen mee willen gaan en een trekkersrol willen vervullen.'

Daarnaast heeft de gemeente Hattem samen met de betrokken inwoners een inspiratiesessie gehouden over het Right to Challenge. De inwoners hebben benoemd wat de kernwaarden zijn van Hattem en wat er nog beter kan. Daar is een tekening van gemaakt. Die is vervolgens voorgelegd aan de inwoners met de vraag of ze zich daarin konden vinden en aan welke aspecten ze zelf ook iets aan zouden willen bijdragen. Dit is voor de gemeente Hattem een manier om het Right to Challenge concreet te maken en meer eigenaarschap bij inwoners en partners te creëren. Annot geeft hierbij aan dat iedere persoon of organisatie een eigen belang heeft en vaak vanuit zijn/haar eigen achterban of omgeving het nodige kan realiseren. 'De gemeente is er dan meer om het algemene belang te behartigen.'

WAT WERKT GOED IN DE SAMENWERKING?

Tot nu toe is er nog geen 'echte' Right to Challenge ingediend bij de gemeente Hattem. Wel is er vanuit een aantal inwoners/initiatiefnemers een plan voor een woonvorm/voorziening ingediend voor mensen met autisme. Daar is de gemeente het gesprek mee aangegaan en dit is nu een experiment. Dit is geen voorbeeld van een Right to Challenge omdat het niet iets is wat de gemeente eerst leverde, het is een geheel nieuw initiatief. Wat betreft de samenwerking met partners en initiatieven geldt altijd: hoe meer vertrouwen er is, des te beter de samenwerking verloopt.

WELKE DILEMMA'S ZIJN ER?

Een van de dilemma's die de gemeente Hattem tegenkomt, is dat de gemeenteraad een andere rol krijgt en ambassadeur wordt om mensen in beweging te brengen. 'Nu zijn burgers vaak afwachtend naar de raad. Dit neemt andere wending en daar moet de raad ook aan wennen.' Volgens Annot voldoet de wijze waarop het democratisch stelsel nu is ingericht niet meer. 'Daarnaast merk je met instrumenten als het Right to Challenge dat je bepaalde verschillen krijgt, omdat het maatwerk is en naar lokale behoefte specifiek wordt ingevuld. Wanneer je het Right to Challenge verder doortrekt, dus ook buiten de Wmo, dan zou het kunnen zijn dat je in een stad verschillen in wijken krijgt. Dat heeft ermee te maken dat de ene wijk iets wel heel belangrijk vindt en een andere wijk niet. Dit zijn verschillen waar je als gemeente ook mee om moet kunnen gaan. Dit is niet per se een dilemma maar wel een punt dat veel tijd kost.'

WELK ADVIES GEEF JE MEE?

Voor beiden partijen geeft Annot mee dat het belangrijk is dat je goed in gesprek komt. 'Wees niet te bang om te experimenteren. Belangrijk daarbij voor de gemeente is wel dat je de politiek en de raad mee moet krijgen. Probeer elkaars taal te spreken en heb er vertrouwen in dat mensen goede bedoeling hebben.'

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

HOE GAAT HET NU?

De gemeente Hattem heeft nog geen kwaliteitskader, noch een beleidsplan met betrekking tot de toetsstenen voor een Right to Challenge. Op dit moment is de gemeente aan het experimenteren en laat het veel open. Het is daarbij met name belangrijk dat de 'toegang' voor de inwoners duidelijk is. 'Het gaat erom dat het voor de inwoner duidelijk is waar zij een initiatief neer kunnen leggen en wat vervolgens de weg is die zij kunnen verwachten.' Hiervoor probeert de gemeente Hattem zoveel mogelijk 'naar buiten toe' te communiceren; via de website maar met name ook via social media (Facebook en Twitter). Annot geeft wel aan dat ze bij de gemeente Hattem afgelopen jaar met name bij de energie en passie van de nieuwe ontwikkelingen hebben aangesloten. Hier worden de decentralisaties in het algemeen mee bedoeld en specifiek de veranderingen op het gebied van de doe-democratie en actief burgerschap. Een risico daarbij is dat de gemeente te lang wacht met kaders stellen voor een Right to Challenge en voor andere burgerinitiatieven.

MEER WETEN?

HOME

LEESWIJZER

WAT & WAAR

WAAROM & WIE

HOE

INTERVIEWS

MEER WETEN

COLOFON

Het Kompas Right to Challenge in de Wmo is een uitgave van:

De informatie in deze uitgave is openbaar. Overname van informatie uit het Kompas wordt aangemoedigd en is toegestaan met bronvermelding.

Movisie

Landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken.

Vilans

Landelijk kenniscentrum voor langdurende zorg.

Landelijke Samenwerkingsverband Actieve bewoners (LSA)

Landelijke vereniging van actieve bewoners.

In opdracht van:

Het ministerie van VWS

Vormgeving:

Taluut

Auteurs:

Daan de Bruijn, Thijs van Mierlo, Shahrzad Nourozi, Ties de Ruijter, Sven Turnhout.

Met dank aan:

Alle geïnterviewde vertegenwoordigers van gemeenten en bewonersinitiatieven voor hun tijd en expertise.

Voor vragen of aanvullingen:

Daan de Bruijn

Movisie: D.debruijn@movisie.nl; 06 - 55 44 05 28

Sven Turnhout

Vilans: s.turnhout@vilans.nl; 06 - 153 38 056

Ties de Ruijter / Thijs van Mierlo

LSA: LSA@LSAbewoners.nl; 030 231 75 11

